

Rada
Európskej Únie

V Bruseli 20. júna 2016
(OR. en)

10255/16

COHOM 79
COPS 192
CFSP/PESC 485
CSDP/PSDC 344
FREMP 116
INF 110
JAI 579
RELEX 517

VÝSLEDEK ROKOVANIA

Od: Generálny sekretariát Rady
Dátum: 20. júna 2016
Komu: Delegácie
Č. predch. dok.: 10138/16 COHOM 72 COPS 188 CFSP/PESC 478 CSDP/PSDC 338
FREMP 111 INF 108 JAI 570 RELEX 513

Predmet: Výročná správa EÚ o ľudských právach a demokracii vo svete v roku 2015
– tematická časť

Delegáciám v prílohe zasielame výročnú správu EÚ o ľudských právach a demokracii vo svete
v roku 2015 – tematickú časť v znení, ktoré Rade prijala na svojom 3 477. zasadnutí
20. júna 2016.

**NÁVRH VÝROČNEJ SPRÁVY EÚ
O ĽUDSKÝCH PRÁVACH A DEMOKRACII
VO SVETE V ROKU 2015**

Tematická časť

(Rada pre zahraničné veci, 20. júna 2016)

Obsah

Obsah	2
1. Úvod	3
2. Prístup EÚ ku konfliktom a krízam zohľadňujúci ľudské práva	11
3. Riešenie hlavných výziev v oblasti ľudských práv a demokracie	22
4. Ľudské práva prostredníctvom vonkajších politík EÚ	48

1. Úvod

Vzhľadom na nestabilitu a konflikty na Blízkom východe a v častiach Ázie a Afriky, na migračnú krízu, ktorú vyvolali, a na opakujúce sa teroristické útoky na civilné obyvateľstvo bol rok 2015 rokom mimoriadnych výziev pre Európsku úniu a celé medzinárodné spoločenstvo. ISIL/Dá'iš rozšíril svoj vplyv na časti Sýrie a Iraku, kde pácha masové zverstvá a porušuje ľudské práva, pričom sa zameriava predovšetkým na menšiny. V mnohých iných častiach sveta sme zaznamenali závažné porušovanie ľudských práv a znepokojujúci trend prenasledovania aktivistov a útokov na nich a na občiansku spoločnosť.

EÚ prijala v roku 2015 nový **akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu (2015 – 2019)**¹, v ktorom sa stanovujú priority a stratégia EÚ na ďalších 5 rokov. Cieľom tohto akčného plánu je pokračovať vo vykonávaní **strategického rámca EÚ pre ľudské práva a demokraciu z roku 2012**² s dostatočnou pružnosťou umožňujúcou reagovať na nové výzvy. Plán sa zameriava aj na lepšie riešenie problémov prostredníctvom cielených opatrení a systematického a koordinovaného využívania všetkých nástrojov EÚ, konkrétne jej usmernení, súborov nástrojov a iných schválených pozícií a rôznych nástrojov na financovanie vonkajšej činnosti, najmä európskeho nástroja pre demokraciu a ľudské práva. Návrh akčného plánu vychádza zo spoločného oznámenia s názvom Udržiavanie problematiky ľudských práv v centre programu EÚ³, ktoré predložila vysoká predstaviteľka a Európska komisia.

---

¹ *Akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu:*
http://eeas.europa.eu/human_rights/docs/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_en.pdf. Nový akčný plán sa rozdeľuje na týchto **5 kapitol: I.** Posilnenie zodpovednosti miestnych aktérov **II.** Riešenie otázok v oblasti ľudských práv **III.** Zaisťovanie komplexného prístupu ku konfliktom a krízam z pohľadu ľudských práv **IV.** Podpora lepšej súdržnosti a súladu a **V.** Účinnejšia politika EÚ na podporu ľudských práv a demokracie.

² Rada Európskej únie, *Strategický rámec EÚ a akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu*, 11737/12, 25. júna 2012: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11737-2012-INIT/en/pdf>

³ JOIN(2015) 16 final: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015JC0016&rid=2>

Osobitný zástupca EÚ (OZEÚ) pre ľudské práva Stavros Lambrinidis, vymenovaný v roku 2012, pokračoval – pod vedením VP/PK – vo zvyšovaní konzistentnosti, efektívnosti a viditeľnosti ľudských práv v zahraničnej politike EÚ. Kľúčový dôraz sa v roku 2015 kládol na prehlbovanie spolupráce EÚ v oblasti ľudských práv so strategickými partnermi, ktorí majú významný regionálny a multilaterálny vplyv, vrátane recipročných návštev Mexika, Brazílie, Číny a Južnej Afriky; intenzívnejšie zameranie na susedné krajiny EÚ vrátane prvých návštev Maroka a Azerbajdžanu; pokračovanie v úzkej spolupráci s vybranými transformujúcimi sa krajinami vrátane Mjanmarska/Barmy a Bahrajnu a začiatku prvých rokovaní o ľudských právach s Kubou a na zlepšovanie profilu spolupráce EÚ s OSN a s regionálnymi mechanizmami pre oblasť ľudských práv v záujme podpory preberania regionálnej zodpovednosti a presadzovania všeobecného uznávania ľudských práv, a to aj prostredníctvom začatia prvého politického dialógu o ľudských právach s mechanizmami Združenia národov juhovýchodnej Ázie (ASEAN) v oblasti ľudských práv a prostredníctvom prehlbovania spolupráce s Africkou úniou.

Tematicky sa OZEÚ naďalej zameriaval hlavne na posilnenie postavenia obhajcov ľudských práv a občianskej spoločnosti a na riešenie ich čoraz zložitejšej situácie v mnohých krajinách. Hlavnými bodmi viacerých misií a následných kontaktov v roku 2015 bolo zameranie na zrušenie tvrdých opatrení voči mimovládnym organizáciám (MVO) a nových reštriktívnych zákonov v tejto oblasti, úsilie o prepustenie obhajcov ľudských práv, vytvorenie účinnejších mechanizmov podpory a snaha o obnovenie dialógu potrebného na riešenie uvedených problémov.

OZEÚ sa prostredníctvom návštev takmer dvadsiatich krajín v roku 2015, prejavov na mnohých multilaterálnych stretnutiach na vysokej úrovni a prostredníctvom stretnutí so stovkami kľúčových zainteresovaných strán z orgánov štátnej správy, medzinárodných organizácií a občianskej spoločnosti snažil o zvýšenie účinnosti a zviditeľnenie EÚ ako popredného svetového aktéra v oblasti ľudských práv a o presadzovanie kľúčových priorít EÚ vrátane slobody prejavu a združovania, práv žien a detí, boja proti mučeniu, nediskriminácie, zrušenia trestu smrti, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, podnikateľských a ľudských práv a podpory zodpovednosti za porušenia ľudských práv.

Na **multilaterálnej úrovni** bola EÚ naďalej hlasným zástancom všeobecnej podpory a ochrany ľudských práv, najmä prostredníctvom Tretieho výboru Valného zhromaždenia OSN a Rady OSN pre ľudské práva, ako aj prostredníctvom špecializovaných organizácie OSN, napr. Medzinárodnej organizácie práce (MOP). EÚ v tejto súvislosti presadzovala svoje tematické priority a priority pre jednotlivé krajiny a pri plnení svojich cieľov spolupracovala s krajinami zo všetkých regiónov. Podporila aj rozsiahlejšie uplatňovanie hľadiska ľudských práv v činnosti OSN a prístup založený na ľudských právach k cieľom trvalo udržateľného rozvoja, ktoré sa prijali prostredníctvom programu do roku 2030 v septembri 2015. Rada prijala vo februári závery o prioritách EÚ na fórach OSN zaoberajúcich sa ľudskými právami⁴. Na zefektívnenie svojej účasti na týchto fórach využívala EÚ aj naďalej výročný strategický pracovný plán, dohody o rozdelení zaťaženia s členskými štátmi EÚ a ciele kontakty s partnermi. EÚ úzko spolupracovala aj s Úradom vysokého komisára OSN pre ľudské práva (OHCHR), Radou Európy a Organizáciou pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE).

---

⁴ 6012/16: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6012-2016-INIT/sk/pdf>

Nástroje EÚ

Na podporu a ochranu ľudských práv má EÚ k dispozícii širokú škálu politík, prostriedkov a finančných nástrojov. Patrí medzi ne verejná diplomacia (vyhlásenia a deklarácie EÚ), diskrétnejšie nástroje diplomacie (demarše⁵ a politické dialógy), ale aj usmernenia pre oblasť ľudských práv a stratégie v oblasti ľudských práv pre jednotlivé krajiny, pravidelné dialógy o ľudských právach a projekty finančnej spolupráce vrátane podpory občianskej spoločnosti. EÚ sa usiluje zabezpečiť čo najlepšiu súhru týchto nástrojov, t. j. ich čo najúčinnjšie využívanie a kombináciu s cieľom dosiahnuť čo najlepšie výsledky. Otázky ľudských práv by nemali byť napríklad iba predmetom dialógov o ľudských právach, ale aj súčasťou programov iných zasadnutí vrátane politických a iných dialógov (napríklad o liberalizácii vízového režimu) a samitov.

Usmernenia o ľudských právach: EÚ prijala 11 usmernení⁶, ktorými sa stanovujú prioritné oblasti vonkajšej činnosti. Najnovšie sa prijali usmernenia o slobode náboženského vyznania a viery a slobode prejavu online a offline. Primárne by mali slúžiť ako praktický nástroj, ktorý aktérom EÚ na celom svete pomôže pri vykonávaní jej priorít v oblasti ľudských práv na miestnej úrovni. Tieto usmernenia sa pravidelne aktualizujú.

Stratégie v oblasti ľudských práv pre jednotlivé krajiny: tieto stratégie pripravujú vo veľkej miere delegácie EÚ na miestnej úrovni na základe analýz situácie v oblasti ľudských práv v danej krajine. Tieto stratégie rozhodujúcou mierou prispievajú k zabezpečovaniu politickej súdržnosti. Prostredníctvom nich sa určujú hlavné priority činnosti EÚ v oblasti ľudských práv a demokracie, stanovujú dlhodobé a krátkodobé ciele a opisujú konkrétne činnosti, ktoré sa majú vykonať na dosiahnutie týchto cieľov v jednotlivých krajinách.

⁵ Demarš je druh diplomatickej sťažnosti. Ide o formálny kontakt so zástupcom tretej krajiny alebo medzinárodnej organizácie, ktorého cieľom je presvedčiť, informovať alebo získať formálne stanoviská vlády ku konkrétnym otázkam. Môže mať písomnú alebo ústnu podobu.

⁶ Celý zoznam 11 usmernení EÚ o ľudských právach:
http://eeas.europa.eu/human_rights/docs/index_en.htm.

Dialógy o ľudských právach: V priebehu rokov sa dialógy o ľudských právach nadviazali s čoraz väčším počtom krajín. Ich cieľom je okrem iného: diskutovať o otázkach spoločného záujmu, zintenzívňovať spoluprácu v oblasti ľudských práv v rámci viacstranných fór, akým je napríklad Organizácia Spojených národov, umožniť EÚ podeliť sa o svoje obavy z porušovania ľudských práv s partnerskými krajinami, zbierať informácie a vynakladať úsilie na zlepšenie situácie v oblasti ľudských práv v príslušnej partnerskej krajine. Tieto dialógy sú kľúčovými nástrojmi EÚ na zapojenie sa na bilaterálnej úrovni do rozhovorov o ľudských právach vrátane špecifických tém, ako sú napríklad mučenie, trest smrti, sloboda náboženského vyznania alebo viery, sloboda prejavu online a offline, zdravotné postihnutie, práva žien a detí, základné práva a zásady a spolupráca na multilaterálnych fórach.

V roku 2015 viedla EÚ dialógy a konzultácie o ľudských právach s 34 partnerskými krajinami a regionálnymi skupinami. Obnovili sa v dialógy s Egyptom a Tuniskom (posledný dialóg s oboma krajinami bol v roku 2010) a po prvýkrát od roku 2009 s Bieloruskom. Okrem toho sa do dialógu s EÚ zapojili mnohé zo 79 afrických, karibských a tichomorských krajín, ktoré sú zmluvnými stranami Dohody z Cotonou.

Pred dialógmi o ľudských právach prebiehajú konzultácie s občianskou spoločnosťou v Bruseli a v hostiteľskej krajine dialógu. Takisto sa konajú aj debriefingy o výsledku dialógov. Politické fóra a dialógy dopĺňajú počas roka technické stretnutia s organizáciami občianskej spoločnosti, na ktorých si EÚ vymieňa informácie o činnostiach a politikách. V máji 2015 sa bezprostredne po skončení dialógu o ľudských právach s **Tuniskom** za jeho účasti zorganizovala inovačná iniciatíva, ktorej cieľom bolo viesť dialóg medzi občianskou spoločnosťou, tuniskou vládou a EÚ.

Fóra EÚ a OSN zaoberajúce sa ľudskými právami

Partnerstvo EÚ a OSN v oblasti ľudských práv: EÚ plne podporuje orgány OSN pre ľudské práva a pohotovú, efektívnu a účinnú systém OSN pre ľudské práva. EÚ podporuje vysokého komisára a jeho štáb v ich celosvetovej práci v oblasti ľudských práv. Podporuje plnú súčinnosť s osobitnými postupmi Rady OSN pre ľudské práva, aj prostredníctvom zabezpečenia neobmedzeného prístupu držiteľov mandátu k jednotlivcom a k občianskej spoločnosti a kontaktu s nimi. EÚ odhodlane podporuje zmluvné orgány OSN a ich zistenia a odporúčania využíva vo svojej práci zameranej na jednotlivé krajiny. EÚ podporuje aj všeobecné pravidelné preskúmanie (UPR) a vyzýva všetky krajiny, aby sa v plnej miere zapojili do tohto procesu, a to aj prostredníctvom zabezpečenia opatrení vychádzajúcich z odporúčaní.

70. zasadnutie Valného zhromaždenia OSN, Tretí výbor: Tretí výbor (pre sociálne, humanitárne a kultúrne veci) na 70. zasadnutí Valného zhromaždenia OSN, ktoré sa konalo v októbri/novembri 2015, sa zaoberal približne 60 rezolúciami, pričom EÚ bola veľmi aktívna a vydala deväť formálnych vyhlásení a vystúpila s príspevkami v rámci viac než 45 interaktívnych dialógov s úradníkmi OSN, držiteľmi mandátov v oblasti ľudských práv a s vysokým komisárom pre ľudské práva. EÚ predstavila iniciatívy týkajúce sa slobody náboženského vyznania alebo viery, práv dieťaťa (spolu so skupinou GRULAC⁷), Kórejskej ľudovodemokratickej republiky (spolu s Japonskom) a Mjanmarska/Barmy – ktoré boli všetky prijaté s výraznou podporou – a podporila aj niekoľko iniciatív svojich partnerov, medzi ktoré patria rezolúcie o Iráne, Sýrii a o obhajcoch ľudských práv.

Rada OSN pre ľudské práva, zasadnutia 28 až 30 a dve mimoriadne zasadnutia:

Rok 2015 bol pre Radu pre ľudské práva ďalším rokom plným práce, pričom tri pravidelné zasadnutia doplnili dve mimoriadne: prvé 1. apríla v súvislosti s teroristickými útokmi teroristickej skupiny Boko Haram a s porušovaním ľudských práv zo strany tejto skupiny a druhé 17. decembra o zabránení ďalšiemu zhoršovaniu situácie v oblasti ľudských práv v Burundi.

---

⁷ GRULAC – skupina krajín Latinskej Ameriky a Karibiku.

Medzinárodná organizácia práce (MOP), Medzinárodná konferencia práce a správna rada:
v roku 2015 sa v rámci MOP počas 104. zasadnutia Medzinárodnej konferencie práce, na 323., 324. a 325. zasadnutí jej správnej rady, ako aj počas dvoch trojstranných zasadnutí prednieslo 55 vyhlásení EÚ. EÚ a jej členské štáty podporovali základné zásady a práva pri práci, udržateľný rozvoj, ochranu pracujúcich, najmä proti neprípustným formám práce, ako aj sledovanie pokroku pri zabezpečovaní dôstojnej práce. Zaoberali sa riešením porušovania základných pracovných noriem týkajúcich sa nútenej práce v Eritrei, Mauritánii, Mjanmarsku a v Katare, detskej práce v Kambodži a Kamerune a slobody združovania v Bangladéši, Bielorusku, na Fidži, v Guatemale a Svazijsku. EÚ výrazne podporovala aj prácu jedinečného mechanizmu Medzinárodnej organizácie práce pre dohľad nad normami.

Európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR)

Európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR) je jedným z kľúčových nástrojov na financovanie vonkajšej činnosti, ktorý sa využíva na presadzovanie a podporu demokracie a ľudských práv na celom svete. EIDHR je vďaka svojej kľúčovej výhode, ktorou je to, že na svoju činnosť nepotrebuje súhlas hostiteľskej vlády, schopný zamerať sa na citlivé otázky a inovačné prístupy a priamo spolupracovať s izolovanými alebo marginalizovanými organizáciami občianskej spoločnosti.

V porovnaní s nástrojom EIDHR na roky 2007 – 2013 sa nástroj EIDHR na roky 2014 – 2020 prispôbil na účely riešenia nových skutočností, pričom je strategickejší vo svojom zameraní a ľahko použiteľný z hľadiska postupov. Jeho rozpočet sa zvýšil, čo EÚ umožní zvýšiť svoju podporu rozvoju dynamických občianskych spoločností a špecifickej úlohy, ktorú občianske spoločnosti zohrávajú ako kľúčoví aktéri pozitívnych zmien v rámci podpory ľudských práv a demokracie. Súčasťou toho je zvýšenie schopnosti EÚ promptne reagovať na núdzové situácie v oblasti ľudských práv a väčšia podpora pre medzinárodné a regionálne mechanizmy ochrany ľudských práv.

Podpora sa poskytuje aj na uskutočnenie volebných pozorovateľských misií, kontrolu vykonania ich odporúčaní a na zlepšenie demokratického a volebného procesu. Okrem toho sa lepšie vymedzili konkrétne ciele EIDHR, pokiaľ ide o ochranu ľudských práv a podporu demokratických procesov vrátane predovšetkým:

- jednoznačnejšej formulácie úlohy občianskej spoločnosti vrátane konkrétneho odkazu na spoluprácu medzi občianskou spoločnosťou a miestnymi orgánmi a príslušnými štátnymi inštitúciami;
- silnejšieho zdôraznenia každej zraniteľnej skupiny (národnostných, etnických, náboženských a jazykových menšín, žien, lesieb, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb (LGBTI), pôvodného obyvateľstva);
- väčšieho dôrazu na hospodárske, sociálne a kultúrne práva.

2. Prístup EÚ ku konfliktom a krízam zohľadňujúci ľudské práva

Začlenenie ľudských práv do predchádzania konfliktom, krízového riadenia a spravodlivosti v prechodnom období

V roku 2015 zasiahli konflikty a krízy životy miliónov civilistov. Počas mnohých ozbrojených konfliktov dochádza bežne k závažnému porušovaniu medzinárodného humanitárneho práva a práva v oblasti ľudských práv. Závazok EÚ chrániť ľudské práva zahŕňa aj začleňovanie otázky ľudských práv do všetkých politík a finančných nástrojov na riešenie týchto otázok.

EÚ prijala v roku 2015 ďalšie kroky na začlenenie politík v oblasti ľudských práv a rodových otázok do plánovania, vykonávania, realizácie a hodnotenia **misí a operácií spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky (SBOP)**.

V súlade s postupmi krízového riadenia z roku 2013⁸ sa oblasť ľudských práv a rodové otázky zohľadnili pri plánovaní nových misí a operácií a analýza situácie v oblasti ľudských práv a rodových otázok sa zahrnula do plánovacích dokumentov SBOP. V roku 2015 pôsobili alebo fungovali v rámci všetkých misí a operácií SBOP poradcovia či kontaktné miesta pre otázky ľudských práv a rodové otázky. K úlohám poradcov a kontaktných miest patrí začleňovanie hľadiska ľudských práv a rodových otázok do činnosti alebo fungovania misie, ako aj vykonávanie špecifických činností.

Prvky ľudských práv a rodových otázok sú zahrnuté aj do odbornej prípravy v oblasti SBOP, t. j. prípravných školení o SBOP, odbornej prípravy pred nasadením a kurzov o reforme sektora bezpečnosti (SSR), ktoré organizujú rôzne členské štáty v rámci Európskej akadémie bezpečnosti a obrany (EABO). Na ľudské práva a rodové otázky sa kladie dôraz aj počas školení pre vyšších úradníkov a vojenských dôstojníkov a školení pre vyšších predstaviteľov misí. Špecializovaná odborná príprava v oblasti ľudských práv, rodových otázok, problematiky detí v ozbrojených konfliktoch, ochrany civilného obyvateľstva a predchádzania konfliktom sa poskytuje aj prostredníctvom iniciatív EABO a iných členských štátov.

---

⁸ 7660/2/13 REV 2: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7660-2013-REV-2/en/pdf>

Počas roka 2015 zohrávala EÚ, najmä prostredníctvom technického poradenstva, ktoré poskytovala **poradná misia na Ukrajinu (EUAM)**, významnú úlohu pri koncipovaní ukrajinskej národnej stratégie pre ľudské práva, ktorú schválil prezident Petro Porošenko v auguste 2015, a akčného plánu na realizáciu stratégie v období rokov 2016 – 2020. Poradcovia EUAM sa zúčastňovali na stretnutiach pracovných skupín a predložili odporúčania, ktoré sa zapracovali do konečného návrhu akčného plánu. K najdôležitejším príspevkom EUAM patrí odporúčanie o boji proti mučeniu a neľudskému zaobchádzaniu, ochrane práv väzňov, kľúčových reformách väzenského systému, zabezpečení práva na spravodlivý proces, práve na súkromie a o slobode pokojného zhromažďovania. EUAM sa zasadzovala za rodovú rovnosť, ratifikáciu Istanbulskeho dohovoru (o predchádzaní násilí na ženách a domácejmu násilíu a o boji proti nemu) a prijatie národného akčného plánu na vykonávanie rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1325 (o vplyve vojny na ženy a o úlohe, ktorú môžu ženy zohrávať pri zvládaní konfliktov).

Rada prijala v novembri 2015 závery Rady a politický rámec EÚ na podporu **spravodlivosti v prechodnom období**⁹. Stala sa tak prvou regionálnou organizáciou s osobitnou stratégiou pre spravodlivosť v prechodnom období. Politický rámec je prejavom odhodlania EÚ podporovať spravodlivosť v prechodnom období a upevňuje sa ním konzistentnosť angažovanosti EÚ. Rámec obsahuje aj usmernenia pre EÚ a zamestnancov členských štátov EÚ.

Na praktickej úrovni pokračovala EÚ v činnosti v tejto oblasti a spolupracovala s transformujúcimi sa krajinami prostredníctvom reakcie na krízu, predchádzania konfliktom, obnovy po skončení konfliktu a úsilia o bezpečnosť a rozvoj. Táto otázka bola v roku 2015 predmetom viac než desiatky politických dialógov s partnerskými krajinami. V októbri bol vymenovaný vyslanec EÚ pre mierový proces v Kolumbii, ktorého úlohou je pomáhať pri vykonávaní mierovej dohody, ktorá sa v tejto krajine dosiahla 23. septembra. Počas celého roka sa organizovali školenia pre zamestnancov EÚ a členských štátov, ktorí sa venujú problematike spravodlivosti v prechodnom období.

⁹ 13576/15: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13576-2015-INIT/sk/pdf>

EÚ bola naďalej jedným z najväčších finančných prispievateľov k iniciatívam v oblasti spravodlivosti v prechodnom období na celom svete; poskytovala finančné prostriedky pre oblasť spravodlivosti, iniciatívam za hľadanie pravdy, programom inštitucionálnej reformy a odškodnenia, a to aj prostredníctvom podpory občianskej spoločnosti a skupín obetí. Projekty, ktoré sa financovali v roku 2015, siahali od malých pilotných projektov v Konžskej demokratickej republike, ktorými sa podporoval prístup obetí k spravodlivosti, až po poskytovanie rozsiahlej podpory na odbornú prípravu prokurátorov a informačné kampane pre Medzinárodný trestný tribunál OSN pre bývalú Juhosláviu (ICTY). EÚ podporovala aj prístup obetí k spravodlivosti prostredníctvom celosvetového programu v oblasti spravodlivosti v prechodnom období zohľadňujúcej rodové otázky, ktorý realizuje spolu s orgánom OSN Ženy.

V rámci podpory spravodlivosti v prechodnom období pokračovala EÚ v úzkej spolupráci s OSN (predovšetkým s osobitným spravodajcom pre presadzovanie pravdy, spravodlivosti, odškodnení a záruk do budúcnosti), s regionálnymi organizáciami a s občianskou spoločnosťou.

EÚ pokračovala v úsilí o zabezpečenie toho, aby sa páchatelia genocídy, vojnových zločinov a zločinov proti ľudskej zodpovedali za svoje činy, a o dosiahnutie spravodlivosti pre obeť zverstiev. V tejto súvislosti EÚ pokračovala v podpore **Medzinárodného trestného súdu (MTS)**¹⁰, a to aj prostredníctvom poskytovania politickej podpory tomuto súdu na multilaterálnych fórach, napr. v Bezpečnostnej rade OSN a v Rade OSN pre ľudské práva. EÚ poskytla finančnú pomoc tomuto súdu a aktérom občianskej spoločnosti na podporu jeho činnosti a cieľov.

Jedným z príkladov takejto podpory bolo pokračujúce úsilie EÚ o dosiahnutie všeobecného uznávania Rímskeho štatútu a presadzovanie lepšieho chápania mandátu MTS. EÚ robila aj naďalej, čo bolo v jej silách, aby podporila uvedený proces s tretími krajinami, najmä v rámci dialógov o ľudských právach, prostredníctvom systematického zasielania demaršov po celom svete, organizácie špecializovaných miestnych alebo regionálnych seminárov, systematického začleňovania doložiek do dohôd s tretími krajinami, prostredníctvom podpory ratifikácie štatútu Medzinárodného trestného súdu alebo prístupu k nemu, ako aj poskytovania pomoci pri jeho uplatňovaní, alebo prostredníctvom finančnej podpory organizáciám občianskej spoločnosti, ktoré presadzujú všeobecné uznávanie Rímskeho štatútu.

---

¹⁰ V súlade s rozhodnutím Rady 2011/168/SZBP z 21. marca 2011 a s dohodou o spolupráci a pomoci z roku 2006.

EÚ a jej členské štáty stáli na čele úsilia o prehĺbenie spolupráce s MTS. Konkrétne, EÚ prijala konzistentné opatrenia na podporu plnej spolupráce členských štátov s MTS vrátane rýchleho vykonávania zatykačov. V reakcii na nespoluprácu tretích štátov s Medzinárodným trestným súdom sa EÚ zameriavala predovšetkým na to, ako môžu EÚ a jej členské štáty reagovať na prípady, keď nedochádza k spolupráci, alebo vtedy, keď takéto prípady pretrvávajú alebo sa opakujú, a kedy sa vyhnúť zbytočným kontaktom s osobami, na ktoré MTS vydal zatykač. Názorným príkladom je reakcia EÚ na návštevu sudánskeho prezidenta Al-Bašira v júni 2015 v Južnej Afrike.¹¹

Napokon, EÚ zostala verná presadzovaniu zásady komplementárnosti zakotvenej v Rímskom štatúte. EÚ vydala na tento účel operačné usmernenia na preklopenie rozdielov medzi systémami medzinárodnej a vnútroštátnej spravodlivosti. Napríklad, na Pobreží Slonoviny prispela EÚ k posilneniu sektorov spravodlivosti a väznenstva. Osobitnou prioritou bola rehabilitácia súdneho systému tak, aby k nemu mali všetci občania rovnaký prístup.

EÚ bola aj naďalej veľkým obhajcom **medzinárodného humanitárneho práva a** humanitárnych zásad. Napríklad komisár EÚ pre humanitárnu pomoc a krízové riadenie Christos Stylianides vo svojich vyhláseniach o útokoch proti Medzinárodnému výboru Červeného kríža (MVČK) v Jemene z 25. augusta a 2. septembra 2015 vyzval všetky strany konfliktu, aby dodržiavali medzinárodné humanitárne právo a prestali útočiť na humanitárnych pracovníkov. Vo svojom vyhlásení z 18. septembra 2015 o útoku na civilné oblasti Aleppo v Sýrii komisár odsúdil všetky nerozlišujúce útoky na civilné obyvateľstvo a naliehavo vyzval všetky strany konfliktu, aby dodržiavali medzinárodné humanitárne právo a zabezpečili ochranu civilného obyvateľstva. Podobne, vo svojom vyhlásení o leteckých útokoch na nemocnicu organizácie Medecins Sans Frontieres (Lekári bez hraníc) 3. októbra 2015 v Kundúze v Afganistane komisár vyzval všetky strany konfliktu, aby dodržiavali medzinárodné humanitárne právo a zabezpečili ochranu zdravotníckych zariadení a humanitárnych pracovníkov.

---

¹¹ 150614_02_En, 14. 6. 2015, Brusel: http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2015/150614_02_en.htm.

Pokračovala vo vykonávaní usmernení EÚ v oblasti medzinárodného humanitárneho práva z roku 2005 (aktualizované v roku 2009), v ktorých sa pre Európsku úniu a jej inštitúcie a orgány stanovujú operačné nástroje na podporu dodržiavania medzinárodného humanitárneho práva. Cieľom uvedených usmernení je aj podpora dodržiavania medzinárodného humanitárneho práva tretími štátmi a neštátnymi subjektmi. EÚ pokračovala v spolupráci v záujme ďalšej účasti na základných nástrojoch v oblasti medzinárodného humanitárneho práva a iných príslušných právnych nástrojoch, ktoré majú vplyv na medzinárodné humanitárne právo¹².

S cieľom zlepšiť uplatňovanie medzinárodného humanitárneho práva na vnútroštátnej úrovni pokračovala EÚ v podpore členských štátov v úsilí prijať vnútroštátne právne predpisy súvisiace s ich záväzkami vyplývajúcimi z medzinárodného humanitárneho práva. Napríklad, EÚ presvedčila vládu Iraku, aby pristúpila k dodatkovému protokolu k Ženevským dohovorum (Protokol II), ktorý umožňuje úplné uplatňovanie medzinárodného humanitárneho práva v súvislosti s ozbrojenými konfliktami, ktoré nemajú medzinárodný charakter. EÚ financovala aj programy na pomoc pri budovaní efektívnych a zodpovedných sektorov bezpečnosti a súdnictva.

Pokračovala v presadzovaní a podpore šírenia publikácií o medzinárodnom humanitárnom práve v rámci EÚ a v tretích krajinách a v školení o nich, najmä vo vzťahu k vnútroštátnym orgánom, ozbrojeným neštátnym subjektom a aktérom v oblasti humanitárnej pomoci. Napríklad, výcvikové misie EÚ v Somálsku a Mali majú vo svojich osnovách odbornú prípravu o práve v oblasti ľudských práv a o medzinárodnom humanitárnom práve.

Medzinárodný výbor Červeného kríža (MVČK) bol aj naďalej dôležitým partnerom pri odbornej príprave v oblasti medzinárodného humanitárneho práva a jeho šírení a EÚ ďalej poskytovala finančné prostriedky na tento účel.

---

¹² Pri plnom rešpektovaní právomocí, ktoré sa EÚ prideliť, ako aj obmedzení, ktoré sa jej uložili, pokiaľ ide o medzinárodné humanitárne právo na základe Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ) a Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) zmenenej Lisabonskou zmluvou.

EÚ, jej členské štáty a národné spoločnosti Červeného kríža v Európskej únii predložili pri príležitosti **32. medzinárodnej konferencie Červeného kríža a Červeného polmesiaca**, ktorá sa konala od 8. do 10. decembra 2015, niekoľko ambiciózných spoločných záväzkov¹³. Cieľom týchto záväzkov je okrem iného posilniť dodržiavanie medzinárodného humanitárneho práva, posilniť medzinárodné humanitárne právo, ktorým sa chránia osoby zbavené slobody, presadzovať a šíriť medzinárodné humanitárne právo, viac rešpektovať zdravotnícke misie v časoch ozbrojeného konfliktu alebo pri iných mimoriadnych udalostiach a lepšie ich chrániť, ako aj zabráňovať sexuálnemu a rodovo motivovanému násiliu a reagovať naň počas ozbrojených konfliktov alebo po katastrofách a iných núdzových situáciách.

Migranti, utečenci a žiadatelia o azyl

V roku 2015 sa Európa musela vyrovnat' s doteraz najväčším prílevom utečencov, žiadateľov o azyl a neregulárnych migrantov vrátane výrazného nárastu počtu detí v rámci migrácie, čo viedlo k humanitárnej kríze v oblasti Stredozemného mora a na západobalkánskej migračnej trase vrátane nepretržitej série tragických úmrtí na mori.

---

¹³ <http://rcrcconference.org/international-conference/pledges/>

Vzhľadom na túto veľkú výzvu sa EÚ snažila zabezpečiť, aby bola ochrana ľudských práv prioritou v jej reakcii. Európska rada vo svojom vyhlásení z 23. apríla¹⁴ a v záveroch z 25. – 26. júna¹⁵ uviedla, že dosiahla dohodu o potrebe rýchlej a efektívnej reakcie na humanitárnu krízu, a zároveň prijala strednodobú a dlhodobú stratégiu a posilnila spoluprácu s tretími krajinami pôvodu a tranzitu. V európskej migračnej agende¹⁶, ktorú Európska komisia prijala v máji, sa dodržiavanie ľudských práv kladie na prvé miesto v rámci každého piliera činnosti. Africkí a európski lídri, ktorí sa zišli na samite vo Vallette 11 – 12 novembra, zdôraznili dôležitosť ochrany ľudských práv migrantov a akčný plán¹⁷, ktorý sa prijal na tomto samite, obsahuje v tejto súvislosti viaceré jasné záväzky vrátane: uľahčenia prístupu utečencov, migrantov a žiadateľov o azyl k spravodlivosti, právnej pomoci, ochrane svedkov a k zdravotnej a sociálno-psychologickej podpore; podpory úsilia krajín o prístupenie k Dohovoru o právnom postavení utečencov z roku 1951 a k jeho protokolu z roku 1967 a o ich plnenie; zlepšovania možností hostiteľských krajín v oblasti ochrany a boja proti porušovaniu ľudských práv, ktoré prispieva k nestabilite. K pevnému záväzku rešpektovať dôstojnosť migrantov a utečencov sa prihlásili aj účastníci konferencie na vysokej úrovni o trase cez východné Stredozemie a západný Balkán, ktorá sa konala 8. októbra v Luxemburgu, a vyhlásením lídrov o príleve utečencov po západobalkánskej trase, ktoré bolo prijaté 25. októbra¹⁸, tento záväzok dostal podobu konkrétnych operačných opatrení.

---

¹⁴ 204/15: <http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2015/04/23-special-euco-statement/>

¹⁵ 500/15: <http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2015/06/26-euco-conclusions/>

¹⁶ COM(2015) 240 final: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0240&qid=1465546809512&from=EN>

¹⁷ 809/15: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/11/12-valletta-final-docs/>

¹⁸ http://ec.europa.eu/news/2015/docs/leader_statement_final.pdf

Ľudské práva sú už dlhý čas prioritou v oblasti spolupráce EÚ s tretími krajinami v rámci všeobecnej vonkajšej migračnej politiky – globálneho prístupu k migrácii a mobilite (GPMM)¹⁹ –, ktorá zahŕňa ľudské práva migrantov a utečencov ako prierezovú otázku. EÚ pokračovala v roku 2015 v podpore projektov v partnerských krajinách na zlepšenie podmienok zadržiavania migrantov, činností na zlepšenie zaobchádzania s migrantmi, ktorými sú deti bez sprievodu, projektov budovania kapacít s cieľom podporiť rozvoj lepších systémov ochrany utečencov a projektov na zlepšenie prístupu migrantov k spravodlivosti. Európska komisia vyčlenila v rámci migračného balíka z 9. septembra 1,8 miliardy EUR na zriadenie trustového fondu EÚ pre Afriku²⁰, z ktorého sa okrem iného budú financovať projekty na zabezpečenie lepšej ochrany migrantov, utečencov a žiadateľov o azyl a na podporu komunit, ktoré ich prijali. Regionálny trustový fond EÚ na riešenie sýrskej krízy²¹ (fond Madad) prijal svoje prvé balíky opatrení v tejto oblasti v roku 2015 v hodnote 390 miliónov EUR. Z tohto trustového fondu sa poskytnú pomoc približne 1,5 miliónu sýrskych utečencov, ako aj hostiteľským komunitám v Jordánsku, Libanone a v Turecku so zameraním na oblasť vzdelávania, odolnosť a miestny rozvoj, zdravie, vodu a sanitáciu a potravinovú bezpečnosť a na deti a mladých ľudí. EÚ v novembri 2015 spustila utečenecký nástroj pre Turecko, prostredníctvom ktorého sa poskytnú 3 miliardy EUR na podporu sýrskych utečencov v Turecku. EÚ pokračovala v podpore regionálneho programu rozvoja a ochrany v Iraku, Jordánsku a v Libanone pre utečencov zo Sýrie a v roku 2015 sa začali realizovať dva nové regionálne programy rozvoja a ochrany v Africkom rohu a v severnej Afrike. Ochrana ľudských práv migrantov a utečencov je kľúčovým prvkom týchto programov.

Prostredníctvom globálnej výzvy na predkladanie návrhov sa z nástroja EIDHR v roku 2015 pridelo 5 miliónov EUR na projekty na podporu ľudských práv migrantov vrátane žiadateľov o azyl v tretích krajinách a vnútorne vysídlených osôb, ako aj osôb bez štátnej príslušnosti. Ide o doplnok činnosti na podporu občianskej spoločnosti na celom svete vo výške 11,5 milióna EUR zameranej na ochranu zraniteľných migrantov a obetí obchodovania s ľuďmi a podporu ich práv, ktorá sa začala v roku 2014.

---

¹⁹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0743&from=SK>

²⁰ http://ec.europa.eu/europeaid/regions/africa/eu-emergency-trust-fund-africa_en

²¹ http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/countries/syria/madad/index_en.htm

Otázky práv migrantov sa v priebehu roka systematicky riešili v rámci politických dialógov o ľudských právach s partnerskými krajinami a partnerstvá v oblasti mobility poskytovali rámec na systematické riešenie otázok ľudských práv počas dialógov o migračnej politike s tretími krajinami. Doteraz bolo zriadených osem takýchto partnerstiev v oblasti mobility a rokovania prebiehajú s Bieloruskom a Libanonom.

V rámci operácie EU NAVFOR MED SOPHIA²² boli vymenovaní poradcovia pre ľudské práva, práva týkajúce sa utečencov a rodové otázky, ktorí sa venujú zabezpečeniu odbornej prípravy personálu v oblasti ľudských práv a humanitárneho práva. Do konca roka 2015 sa vďaka operácii podarilo zachrániť 7 000 ľudí z mora.

Boj proti obchodovaniu s ľuďmi tvorí neoddeliteľnú súčasť európskej migračnej agendy a Európskeho programu v oblasti bezpečnosti. V roku 2015 určila EÚ boj proti obchodovaniu s ľuďmi za prioritu nového akčného plánu pre ľudské práva a demokraciu, ako aj nového rámca pre činnosti EÚ v oblasti rodovej rovnosti a posilňovania postavenia žien v rámci vonkajších vzťahov EÚ na roky 2016 – 2020, ktorého jednou z priorít je odstránenie obchodovania s dievčatami a ženami na účely akejkoľvek formy ich vykorisťovania. Politickí lídri sa na samite vo Vallette ďalej zaviazali, že poskytnú ochranu, podporu a pomoc obetiam obchodovania s ľuďmi, s osobitným prihliadnutím na zraniteľné skupiny, ako sú ženy a deti.

EÚ tiež zintenzívnila boj proti nútenej práci, a to na vnútornej aj vonkajšej úrovni, pričom aktívne presadzovala ratifikáciu protokolu (č. 29) z roku 2014 k Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce z roku 1930 o nútenej alebo povinnej práci²³.

---

²² Námorné sily Európskej únie v Stredozemnom mori. Operácia SOPHIA.

²³ Rozhodnutia Rady (EÚ) 2015/2037 a (EÚ) 2015/2071.

Boj proti terorizmu

V roku 2015 čelila Európa v mnohých častiach kontinentu teroristickým útokom a neúspešných pokusom o ne, ktoré si vyžiadali krutú daň v podobe ľudských životov a narušili chod každodenného života občanov. Hoci podnecovanie k terorizmu prišlo prevažne zo zahraničia (ISIL/Dá'iš), teroristické činy spáchali vo väčšine prípadov občania EÚ.

Teroristické organizácie na celom svete sú naďalej zodpovedné za hrubé a závažné porušovania ľudských práv. Akty extrémneho násillia, akými sú napríklad zabíjania, znásillňovania, otroctvo, mučenie, únosy, vydierania páchajú dennodenne teroristické organizácie, ako sú napríklad ISIL//Dá'iš, al-Káida, Boko Haram a iné. Európska Únia a jej členské štáty sú spolu so svojimi partnermi pevne odhodlané bojovať proti teroristickým organizáciám a základným príčinám terorizmu.

EÚ v tejto mimoriadnej situácii opakovane zdôrazňovala, že základom každého efektívneho a úspešného úsillia v oblasti boja proti terorizmu je plné rešpektovanie ľudských práv.

Reakcia EÚ na januárové udalosti v Paríži bola zakaždým v súlade s jej stratégiou boja proti terorizmu z roku 2005 (prevencia, ochrana, stíhanie a reakcia) a plne v súlade s medzinárodným právom a medzinárodnými normami v oblasti ľudských práv. Dôraz sa kládol na predchádzanie terorizmu, najmä prostredníctvom boja proti radikalizácii, na získavanie ľudí, vybavenie a financovanie terorizmu, a na potrebu zaoberať sa základnými faktormi, ako sú konflikt, chudoba, šírenie zbraní a nestabilita štátu, ktoré sú pre teroristické skupiny živnou pôdou.

V záveroch Rady pre zahraničné veci o boji proti terorizmu z februára 2015²⁴ sa vyzýva na boj proti radikalizácii a násillnému extrémizmu prostredníctvom podpory iniciatív, akými sú inštitúcie inšpirované Globálnym fórom pre boj proti terorizmu (GCTF): Medzinárodné centrum excelentnosti pre boj proti násillnému extrémizmu (CVE), Globálny fond na podporu komunitnej angažovanosti a odolnosti a Medzinárodný inštitút pre spravodlivosť a právny štát. Stručne povedané, tieto inštitúcie podporujú národné stratégie boja proti terorizmu, riešia základné príčiny radikalizácie, presadzujú toleranciu a porozumenie medzi ľuďmi a spoločnosťami a poskytujú inovačnú odbornú prípravu na vykonávanie osvedčených postupov v oblasti boja proti terorizmu vychádzajúcich zo zásad právneho štátu.

²⁴ Tlačová správa 43/15: <http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2015/02/150209-council-conclusions-counter-terrorism/>

Sieť EÚ na zvyšovanie povedomia o radikalizácii (RAN) zložená z 2 000 odborníkov z praxe sa ukázala byť mimoriadne cenným nástrojom na určovanie najlepších postupov v oblasti predchádzania radikalizácii a ich vzájomnú výmenu. Patrí sem vypracúvanie alternatívnych argumentácií na predchádzanie radikalizácii v počiatočnom štádiu a boj proti teroristickej propagande v sociálnych médiách. Okrem toho EÚ je odhodlaná riešiť hrozbu, ktorú predstavujú zahraniční teroristickí bojovníci, komplexným strategickým prístupom, ako sa uvádza v stratégii EÚ na boj proti terorizmu v Sýrii a Iraku prijatej v októbri 2014.

Nový akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu poukazuje na to, že treba zabezpečiť, aby sa dodržiavanie slobody presvedčenia a prejavu stalo súčasťou tvorby politik a programov v oblasti boja proti terorizmu.

V iných politických dokumentoch EÚ, ku ktorým patrí napríklad stratégia pre digitálny trh²⁵, sa zdôrazňuje, že potreba zabezpečenia ochrany a boja proti šíreniu nezákonného obsahu by sa nemala riešiť na úkor ľudských práv, ako je sloboda prejavu.

V priebehu roka sa otázky ľudských práv riešili v rámci dialógov o boji proti terorizmu s týmito tretími krajinami: India, Izrael, Pakistan, Tunisko a tiež s OSN. Konal sa aj seminár v Libanone. EÚ počas dialógov vždy vyzýva tretie krajiny, aby vo svojich činnostiach v oblasti boja proti terorizmu pevne zakotvili ochranu ľudských práv, a vyzýva justíciu, aby prešla zo systému trestného súdnictva založeného na priznaní na systém založený na dôkazoch.

Región Blízkeho východu a severnej Afriky je aj naďalej prioritou, pokiaľ ide o vypracovanie stratégie, v rámci ktorej sa (1) zohľadnia všetky základné faktory terorizmu a radikalizácie, (2) použije inkluzívny prístup zahŕňajúci účasť občianskej spoločnosti a ktorá bude (3) v súlade s medzinárodnými normami v oblasti ľudských práv.

Výročné zasadnutie členských štátov EÚ o rezolúcii Bezpečnostnej rady OSN č. 1325 sa zameralo na otázky žien, mieru a bezpečnosti v súvislosti s bojom proti terorizmu a násilnému extrémizmu. EÚ zorganizovala popri 70. zasadnutí Valného zhromaždenia OSN aj podujatie o začleňovaní rodového hľadiska do politiky predchádzania terorizmu a boja proti násilnému extrémizmu a do jej vykonávania. V októbri 2015 prijala Bezpečnostná rada OSN novú rezolúciu č. 2242, ktorou sa do programu venovanému problematike žien, mieru a bezpečnosti začlenil boj proti terorizmu a násilnému extrémizmu.

---

²⁵ http://ec.europa.eu/priorities/digital-single-market_sk

Činnosť EÚ v tejto oblasti, ktorá predstavuje opatrenia v hodnote 142 miliónov EUR v podobe prebiehajúcich projektov, narastá z hľadiska jej politického významu i geografického a finančného rozsahu. Keďže sa projekty na budovanie kapacít na boj proti terorizmu často realizujú v krajinách so zlými výsledkami v oblasti ochrany ľudských práv, treba dosiahnuť rovnováhu medzi bezpečnosťou a ľudskými právami. Európska komisia v tejto súvislosti vypracovala operačné usmernenia na zabezpečenie zohľadnenia ľudských práv počas celého projektového cyklu opatrení v rámci boja proti terorizmu a organizovanej trestnej činnosti vrátane počítačovej kriminality, ako aj pri riešení otázky kybernetickej bezpečnosti, ako sa stanovuje v nariadení EÚ, ktorým sa ustanovuje nástroj na podporu stability a mieru²⁶.

3. Riešenie hlavných výziev v oblasti ľudských práv a demokracie

Presadzovanie slobodného priestoru pre občiansku spoločnosť, podpora obhajcov ľudských práv

V tejto oblasti sa v posledných rokoch objavili nové trendy. Zatiaľ čo pozitívny trend sa odzrkadľuje aj vo vzniku organizácií občianskej spoločnosti, najmä vďaka sociálnym sieťam a využívaniu nových informačných technológií, negatívnym trendom je, že narástli obmedzenia, ktoré autoritárske vlády prijímajú voči organizáciám občianskej spoločnosti. Očierňujúce kampane, obmedzenia týkajúce sa prístupu k financovaniu zo zahraničia a používanie zastrašovania a násilia voči aktivistom – a to aj zo strany súkromných spoločností alebo milícií – sú len niekoľkými príkladmi závažných výziev, pred ktorými stojí občianska spoločnosť. V mnohých prípadoch štát zlyháva pri ochrane jednotlivcov a organizácií, pri vyšetrovaní a stíhaní.

EÚ v roku 2015 opakovane vyjadrila znepokojenie, a to aj počas dvojstranných dialógov o ľudských právach a v rámci viacstranných orgánov, z rastúceho obmedzovania slobody združovania, slobody prejavu, slobody pokojného zhromažďovania a všeobecnejšie z obmedzovania aktivít organizácií občianskej spoločnosti vrátane sociálnych partnerov.

---

²⁶ Nariadenie EÚ č. 230/2014, článok 10: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0230&from=EN>

Pokiaľ ide o slobodu prejavu online a offline, v roku 2015 sa EÚ zameriavala na vykonávanie usmernení EÚ z roku 2014²⁷. Prostredníctvom dialógov o ľudských právach EÚ zvyšovala povedomie o prijatí usmernení a nabádala tretie krajiny, aby vykonali aktívne kroky na predchádzanie násiliu a obťažovaniu a na podporu bezpečného prostredia pre novinárov a iných mediálnych aktérov. Vždy, keď to bolo potrebné, EÚ odsúdila útoky na novinárov a blogerov prostredníctvom verejných vyhlásení.

EÚ sa zapojila do diskusií v rámci Internetovej korporácie pre pridelovanie mien a čísel (ICANN), Fóra pre správu internetu (IGF) a v rámci procesu preskúmania svetového samitu o informačnej spoločnosti (WSIS) po 10 rokoch, ako aj na konferencii o globálnom kybernetickom priestore, ktorá sa 15. a 16. apríla 2015 konala v Haagu s cieľom podporovať slobodu presvedčenia a prejavu v spolupráci s občianskou spoločnosťou a inými zainteresovanými stranami. EÚ tiež pozorne sleduje prácu koalície za slobodu online.

Záver Rady o kybernetickej diplomacii²⁸ boli prijaté v roku 2015. V uvedených záveroch spolu so závermi Rady o správe internetu prijatými v roku 2014²⁹ sa zohľadňuje potreba ochrany ľudských práv online vrátane slobody prejavu a ochrany súkromia a osobných údajov.

Usmernenia týkajúce sa slobody prejavu sa podporovali aj v rámci všetkých delegácií EÚ s cieľom poskytnúť informácie aj pre všetky budúce procesy programovania. Cieľom nového programu na podporu delegácií (financovaného z EIDHR, ktorý sa má spustiť v roku 2016) na účely „podpory EÚ pre médiá a slobodu prejavu v pilotných demokratických krajinách“ je pomôcť delegáciám i mediálnym aktérom v tretích krajinách pri uplatňovaní usmernení v ich politickej činnosti a operáciách. Prijali sa nové projekty/programy financované z geografických nástrojov financovania, napríklad v Jordánsku, Senegale a v Tunisku. Okrem toho EIDHR v rokoch 2014 – 2015 financoval niekoľko projektov v oblastiach týkajúcich sa usmernení, a to napríklad v Mjanmarsku/Barme.

---

²⁷ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/142549.pdf

²⁸ 6122/15: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6122-2015-INIT/sk/pdf>

²⁹ 16200/14: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16200-2014-INIT/sk/pdf>

EÚ je zároveň odhodlaná zabezpečiť vysokú úroveň ochrany osobných údajov jednotlivcov v EÚ, ako aj podporovať vysokú úroveň ochrany u svojich externých partnerov. Pokiaľ ide o právny rámec EÚ, EÚ je v procese revízie a posilňovania smernice 95/46/ES³⁰ o ochrane fyzických osôb pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov.

V roku 2015 EÚ zaznamenala zvyšujúci sa počet výziev a prekážok pre slobodu pokojného zhromažďovania. Zahŕňalo to napríklad nadmerné používanie sily pri policajnej kontrole pri demonštráciách a uplatňovanie neprímeraných sankcií a pokút za organizovanie alebo účasť na nepovolených pokojných protestoch. V roku 2015 sa vydalo niekoľko verejných vyhlásení, v ktorých sa vyzvalo na rešpektovanie práva na pokojné demonštrácie a zdôraznil význam presadzovania práva na verejný protest.

Ako súčasť širšieho dialógu a spolupráce medzi EÚ a občianskou spoločnosťou EÚ

3. – 4. decembra **2015** zorganizovala v Bruseli **Fórum EÚ – MVO o ľudských právach** zamerané výlučne na otázku ochrany a podpory priestoru pre občiansku spoločnosť a na určenie spôsobov, ako dosiahnuť politické odpovede na riešenie hrozieb, ktorým občianska spoločnosť čelí v mnohých krajinách. Fóra sa zúčastnilo viac ako 230 účastníkov, a to najmä z organizácií občianskej spoločnosti z celého sveta.

Vysoká predstaviteľka Únie a podpredsedníčkou Komisie Federica Mogheriniová vyslala vo svojom príhovore jasný signál o podpore mimovládnych organizácií pôsobiacich v oblasti ľudských práv, pričom účastníkom povedala, že *„občianska spoločnosť zohráva rozhodujúcu úlohu v zahraničnej politike EÚ. Nie je len kľúčovým hráčom, ale aj hlavnou hnacou silou pre zmenu vo všetkých spoločnostiach, pokiaľ ide o demokraciu, dobrú správu vecí verejných, odolnosť, súdržnosť, podporu základných ľudských práv.“*³¹ Vysoká predstaviteľka zároveň vyzvala na obnovenie úsilia bojovať proti pokusom ovládať prácu občianskej spoločnosti v mnohých krajinách sveta.

³⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=URISERV:114012>

³¹ 151204_01_en. Príhovor vysokej predstaviteľky/podpredsedníčky Komisie Federicy Moheriniovej na Fóre EÚ – MVO o ľudských právach (december 2015): http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2015/151204_01_en.htm

Ďalšími prispievateľmi boli Maina Kiai, osobitný spravodajca OSN pre práva na slobodu pokojného zhromažďovania a združovania, Michel Forst, osobitný spravodajca OSN pre situáciu obhajcov ľudských práv, Emilio Álvarez Icaza Longoria – výkonný tajomník Medziamerickej komisie pre ľudské práva³² (IACHR/CIDH), Stavros Lambrinidis, osobitný zástupca EÚ pre ľudské práva a mnoho obhajcov ľudských práv (OLP). EÚ výrazne podporuje osobitných spravodajcov OSN, ktorí pracujú na podpore obhajcov ľudských práv a občianskej spoločnosti.

Európska únia si je vedomá významnej úlohy, ktorú zohrávajú národné inštitúcie pre ľudské práva (NIEP) ako aktéri v oblasti ľudských práv a katalyzátory rozvoja, a zintenzívňuje svoju podporu, ktorú im poskytuje z politického, ako aj finančného hľadiska.

Podpora NIEP je prvým opatrením prvého cieľa nového akčného plánu EÚ pre ľudské práva a demokraciu na roky 2015 – 2019 a znakom toho, že EÚ považuje NIEP za rozhodujúcich aktérov v širšej štruktúre ľudských práv. Prístup, ktorý spočíva v posilňovaní zodpovednosti miestnych aktérov vrátane podpory verejných inštitúcií (cieľ 1 akčného plánu EÚ), tiež odzrkadľuje myšlienku podpory partnerstva, keďže ľudské práva a demokracia sa môžu v plnej miere udomáčniť len tam, kde existuje silná zodpovednosť na miestnej úrovni.

Ak NIEP vykonávajú svoju činnosť nezávisle a s pomocou dostatočných finančných a ľudských zdrojov, môžu byť skutočnými prostredníkmi medzi občianskou spoločnosťou, obyvateľstvom a vládou na jednej strane a medzi vnútroštátnymi orgánmi a regionálnymi/medzinárodnými orgánmi v oblasti ľudských práv na strane druhej.

NIEP sú hlavnými aktérmi a predstavujú základný prvok v medzinárodnom, regionálnom a národnom rámci pre ľudské práva. Prostredníctvom monitorovania, podávania správ, riešenia sťažností a poskytovania poradenstva NIEP zohrávajú dôležitú úlohu pri zachovávaní medzinárodných noriem v oblasti ľudských práv. Vskutku zohrávajú čoraz dôležitejšiu úlohu pri presadzovaní ľudských práv v praxi a prispievaní k rozvoju.

³² Medziamerickej komisie pre ľudské práva (IACHR alebo v ďalších troch úradných jazykoch – španielčina, francúzština a portugalčina – CIDH Comisión Interamericana de los derechos Humanos, Commission interaméricaine des droits de l'homme, Comissão Interamericana de Direitos Humanos).

Na politický záväzok EÚ sa viaže aj finančná podpora NILP v rámci nástroja EIDHR. V roku 2015 sa s príspevkom EÚ vo výške 5 miliónov EUR začal realizovať trojročný program zameraný na „budovanie kapacít národných inštitúcií pre ľudské práva“. Cieľom uvedeného programu nie je len podpora kapacít NILP, ale aj podpora spolupráce s ich regionálnymi a medzinárodnými sieťami. Program sa zameriava na štyri tematické oblasti: hospodárske, sociálne a kultúrne práva, podnikanie a ľudské práva, vzdelávanie v oblasti ľudských práv a posilňovanie základných mandátov NILP.

Navyše a s cieľom zvýšiť informovanosť o záväzku EÚ podporovať NILP sa prostredníctvom nástroja EIDHR financovalo podujatie s NILP na vysokej úrovni, ktoré sa uskutočnilo 3. a 4. júna 2015 v Bruseli v rámci Európskych rozvojových dní. Za prítomnosti takmer 100 zástupcov rôznych NILP a regionálnych sietí NHRI účastníci diskutovali o úlohe a potenciáli národných inštitúcií pre ľudské práva, pokiaľ ide o rozvoj, ako aj výzvach, ktorým v tejto súvislosti čelia, predovšetkým v kontexte diskusií o programe do roku 2030.

V priebehu roka 2015 obhajcovia ľudských práv naďalej čelili tlaku zo strany vlád vo mnohých rôznych krajinách. Predstavitelia EÚ pôsobiaci v tretích krajinách pokračovali vo vykonávaní usmernení EÚ o ľudských právach z roku 2004³³ vrátane pravidelných stretnutí s obhajcami ľudských práv, monitorovania ich súdnych procesov, návštev počas ich zadržiavania a diskrétno upozorňovania úradov na jednotlivé prípady. V priebehu roka 2015 sa otázky týkajúce sa obhajcov ľudských práv a s nimi súvisiacich prípadov nastolili v rámci dialógov o ľudských právach, zasadnutí podvýborov a konzultácií s 21 krajinami, pričom niektorí uväznení obhajcovia ľudských práv boli prepustení po tom, ako sa ich prípady dostali do povedomia.

---

³³ <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/GuidelinesDefenders.pdf>

Počas roku 2015 dostalo viac ako 160 **obhajcov ľudských práv** a ich rodiny podporu EÚ z pohotovostného fondu EIDHR pre obhajcov ľudských práv v ohrození. Granty boli použité na úhradu poplatkov za právne služby, zdravotnú starostlivosť, inštaláciu bezpečnostného vybavenia, núdzové premiestnenie a na širokú škálu ďalších praktických opatrení na podporu obhajcov ľudských práv. V auguste bola uverejnená celosvetová výzva na predkladanie návrhov v rámci nástroja EIDHR v hodnote 5 miliónov EUR, ktorá sa zameriava na poskytovanie podpory obhajcom ľudských práv, ktorí pracujú na miestnej úrovni, s osobitným zameraním na najzložitejšie situácie a odľahlé oblasti. Nový mechanizmus EÚ týkajúci sa obhajcov ľudských práv s názvom „ProtectDefenders.eu“ začal svoju činnosť vykonávať 1. októbra a do konca roku 2015 sa ním podporilo viac ako 85 obhajcov ľudských práv. Týmto mechanizmom, ktorý oficiálne spustil OZEÚ Lambrinidis 2. decembra, sa zabezpečuje krátkodobá, strednodobá a dlhodobá podpora vrátane právnej a lekárskej pomoci, monitorovanie procesov a väznic, premiestňovanie, advokátske služby, podpora pre vnútroštátne siete a rozvoj stratégií na boj proti obmedzeniam, ktoré sa kladú obhajcom ľudských práv. Mechanizmus s rozpočtom 15 miliónov EUR riadi konzorcium 12 nezávislých medzinárodných MVO a dopĺňa ďalšie formy neustálej a nemennej podpory, ktorá sa obhajcom ľudských práv poskytuje z nástroja EIDHR.

Pokiaľ ide o viacstrannú úroveň, EÚ pracovala na podpore priaznivého prostredia pre občiansku spoločnosť vo svojej rozsiahlej spolupráci so širokou škálou regionálnych partnerov vrátane napríklad Africkej únie v rámci dialógu o ľudských právach medzi EÚ a Africkou úniou, ktorý prebehol v novembri 2015.

EÚ sa zúčastnila na tematickej diskusii o slobode zhromažďovania a združovania, ktorú usporiadal Výbor ministrov Rady Európy 7. – 8. októbra 2015; v apríli 2015 sa v Bruseli konal spoločný seminár s Ligou arabských štátov o slobode názoru a prejavy a slobode združovania a pokojného zhromažďovania, ktorý sa zameriaval na to, ako čo najlepšie presadzovať tieto práva v súlade s medzinárodnými normami.

Osobitný seminár na tému „Občianska spoločnosť a európsko-arabská spolupráca pri dosahovaní cieľov OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja“ bol zorganizovaný s Ligou arabských štátov (LAS) v Bruseli s cieľom analyzovať potenciál občianskej spoločnosti ako transformačnej sily pri dosahovaní cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Počas prvého politického dialógu medzi EÚ a ASEAN-om v oblasti ľudských práv, ktorý sa konal v Bruseli v rámci týždennej návštevy zástupcov výborov ASEAN-u pre ľudské práva a ktorý viedol OZEÚ Lambrinidis, sa nabádalo na dialóg a výmenu skúseností v oblasti spolupráce s organizáciami občianskej spoločnosti z oboch regiónov. EÚ pokračovala v úsilí o zabezpečenie toho, aby sloboda prejavu zostala významným bodom programu OSN, pričom aktívne pracovala na všetkých príslušných multilaterálnych fórach a podporovala mandát osobitného spravodajcu OSN pre podporu a ochranu práva na slobodu presvedčenia a prejavu a úzko spolupracovala s osobitnými spravodajcami s príslušnými mandátmi z Africkej únie, Organizácie amerických štátov (OAS), OBSE a z Organizácie islamskej spolupráce (OIC). Podporuje mandát novovymenovaného osobitného spravodajcu OSN pre právo na súkromie. EÚ podporila rezolúciu Rady OSN pre ľudské práva o bezpečnosti novinárov, rezolúciu Valného zhromaždenia OSN o práve na súkromie v digitálnom veku, o ľudských právach a internete a vydala spoločnú deklaráciu o potvrdení práva na slobodu prejavu vrátane tvorivého a umeleckého prejavu.

Pokiaľ ide o obhajcov ľudských práv, EÚ podporila príslušnú rezolúciu na 70. zasadnutí Valného zhromaždenia OSN. Popri 28. zasadnutí Rady pre ľudské práva, ktoré sa konalo vo februári, EÚ v spolupráci s Úradom vysokého komisára OSN pre ľudské práva a s Brazíliou, Kórejskou republikou a s Tuniskom spustila verejnú kampaň v sociálnych médiách s názvom **#idefend**. Situácia OLP bola predmetom viacerých vyhlásení EÚ na viacstranných fórach vrátane Rady pre ľudské práva, ako aj Stálej rady OBSE, pričom EÚ zorganizovala podujatie na tému obhajcov ľudských práv na zasadnutí OBSE o napĺňaní záväzkov OBSE v oblasti ľudského rozmeru vo Varšave.

Kampaň #idefend

Popri 28. zasadnutí Rady pre ľudské práva Európska únia v spolupráci s Úradom vysokého komisára pre ľudské práva a stálym zastúpením Brazílie, Kórejskej republiky a Tuniska pri OSN v Ženeve spustila verejnú kampaň s cieľom vyjadriť podporu a solidaritu práci obhajcov ľudských práv na celom svete. Cieľom kampane #idefend je zvýšenie povedomia verejnosti o cennom prínose obhajcov občianskej spoločnosti v oblasti podpory a ochrany ľudských práv na celom svete, ale aj o rizikách, ktorým sú vystavení. Ku kampani sa pridalo a svoju podporu jej vyjadrilo vyše 500 účastníkov v Rade pre ľudské práva. Vo fotokabíne kampane sa nechali vyfotografovať mnohí ministri, vedúci medzinárodných organizácií a veľvyslanci a ľudia z celého sveta uverejnili svoje fotografie v sociálnych médiách, pričom na Twitteri a Facebooku použili hashtag #idefend.

Sloboda náboženského vyznania alebo viery

Sloboda náboženského vyznania je vystavená útokom v mnohých častiach sveta. Osoby patriace k náboženským menšinám boli prenasledované alebo nútené utiecť zo svojej krajiny, ktorú obývajú už celé stáročia. Porušovanie ľudských práv, ktoré pácha ISIL/Dá'iš a ďalšie teroristické skupiny v Sýrii a Iraku, je zvlášť brutálne a rozšírené a EÚ ich bezvýhradne odsúdila.

V tejto súvislosti bolo v roku 2015 aj naďalej prioritou vykonávanie usmernení EÚ z roku 2013 o slobode náboženského vyznania a viery. Pri plnom využití týchto usmernení boli vydané viaceré vyhlásenia a výzvy, ktorých cieľom je pripomenúť štátom, že ich prvoradou povinnosťou je chrániť všetkých, a v neposlednom rade osoby patriace k náboženským menšinám, pred diskrimináciou, násilím a iným porušovaním ľudských práv. Ako po minulé roky sa otázka slobody náboženského vyznania alebo viery systematicky nastoľovala na rozličných úrovniach politického dialógu s mnohými partnermi vrátane dialógov a konzultácií o ľudských právach. EÚ sa v jednotlivých prípadoch tiež angažovala prostredníctvom verejných vyhlásení a diskrétnej diplomacie, napríklad v prípade Asie Bibiovej, kresťanky, ktorú pakistanský súd odsúdil za rúhanie.

Na multilaterálnych fórach EÚ predložila iniciatívy o slobode náboženského vyznania alebo viery v rámci Rady pre ľudské práva i v rámci Valného zhromaždenia OSN (VZ OSN). Na 28. zasadnutí Rady OSN pre ľudské práva v marci bola konsenzom prijatá rezolúcia o slobode náboženského vyznania alebo viery, ktorú EÚ presadzovala. Rezolúcia obsahuje odkaz na správu osobitného spravodajcu pre slobodu náboženského vyznania alebo viery o potrebe potlačania prejavov kolektívnej náboženskej nenávisti. Potvrdila sa explicitná formulácia o práve „nemať“ náboženské vyznanie alebo vieru, ktorá sa po prvýkrát zaviedla v rezolúcii z roku 2013. Popri 28. zasadnutí Rady OSN pre ľudské práva delegácia EÚ v Ženeve zorganizovala sprievodné podujatie, na ktorom sa zúčastnil osobitný spravodajca pre slobodu náboženského vyznania alebo viery a ktorého cieľom bolo preskúmať možnosti potlačania náboženskej nenávisti v rámci súčasného medzinárodného rámca pre ľudské práva.

Na 70. zasadnutí Valného zhromaždenia OSN bola konsenzom prijatá aj rezolúcia o slobode náboženského vyznania alebo viery, ktorej prijatie EÚ presadzovala. EÚ dosiahla svoj hlavný cieľ, ktorým bolo zameranie sa na ochranu ľudí patriacich k náboženským spoločnostiam a menšinám na celom svete, začlenenie výslovného odkazu na náboženský extrémizmus, ktorá má vplyv na práva jednotlivcov, ako aj výzva adresovaná štátom, aby zabezpečili primeranú ochranu osôb a spoločností, ktorým hrozí násilný útok z dôvodu ich náboženského vyznania alebo viery.

EÚ naďalej spolupracovala s Organizáciou islamskej spolupráce (OIC) na vykonávaní rezolúcie 16/18³⁴ a zúčastnila sa na 5. zasadnutí istanbulskeho procesu, ktoré sa konalo v júni 2015 v Džedde.

Pokiaľ ide o finančné nástroje EÚ, v roku 2015 sa v Ázii, Eurázii a na Blízkom východe pokračovalo vo vykonávaní projektov týkajúcich sa slobody náboženského vyznania a viery vybraných na základe celosvetovej výzvy na predkladanie návrhov v oblasti boja proti diskriminácii v rámci nástroja EIDHR na rok 2013. Okrem toho sa na obmedzený počet projektov uvedených na rezervnom zozname vyčlenili ďalšie finančné prostriedky na podporu slobody náboženského vyznania alebo viery, vďaka čomu predstavuje celková podpora EIDHR venovaná podpore slobody náboženského vyznania a viery viac ako 11 miliónov EUR. Nástroj v súčasnosti pokrýva činnosti týkajúce sa slobody náboženského vyznania alebo viery vo všetkých regiónoch sveta.

---

³⁴ „Boj proti neznášanlivosti, negatívnym stereotypom, stigmatizácii, diskriminácii, podnecovaniu k násiliu a násiliu voči osobám na základe náboženského vyznania alebo viery“.

Podpora demokracie a volieb

Ľudské práva a demokracia sa navzájom posilňujú. Hoci demokratické systémy majú mnoho podôb, ich cieľom je naplnenie ľudských práv, či už občianskych a politických, kultúrnych, hospodárskych alebo sociálnych. Vzhľadom na väčšie výzvy pre demokraciu v dnešnom svete a na konsolidáciu a prehĺbenie spolupráce medzi niektorými nedemokratickými režimami, EÚ v roku 2015 rozvíjala a konsolidovala svoju prácu na podpore demokracie v súlade s jedným z cieľov zakotvených v Zmluve o EÚ. Okrem svojej práce na pozorovaní volieb, v rámci ktorej je dnes významným a dôveryhodným aktérom, si EÚ tiež vypracovala celkovú politiku podpory demokracie, v ktorej sa zaoberá politickými procesmi a inštitúciami, ktoré môžu posilniť a zabezpečiť dodržiavanie ľudských práv.

Voľby predstavujú základ demokratických systémov. EÚ sa v tomto kontexte stala kľúčovým aktérom vďaka dôveryhodnosti jej **volebných pozorovateľských misií**, pri ktorých sa dôsledne uplatňujú vysoké normy integrity a nezávislosti v súlade s Deklaráciou zásad medzinárodných volebných pozorovateľských misií, v ktorých sa stanovili základné normy pozorovania volieb. Deklarácia zásad v roku 2015 oslávila svoje 10. výročie. EÚ naďalej úzko spolupracovala so všetkými medzinárodnými pozorovateľskými skupinami, ktoré sa zaviazali túto deklaráciu dôsledne vykonávať.

Volebné pozorovateľské misie EÚ sú nezávislé misie pod vedením hlavného pozorovateľa, ktorý je zvyčajne poslancom Európskeho parlamentu. Všetky inštitúcie EÚ úzko spolupracujú počas jednotlivých fáz procesu zameraného na podporu demokratických hodnôt na celom svete. Odporúčania volebných pozorovateľských misií sú kľúčom k zapojeniu všetkých partnerov s cieľom zlepšiť budúce volebné procesy, pričom EÚ posilnila svoje odhodlanie dôsledne nadväzovať na volebné pozorovateľské misie, ale aj na odporúčania OBSE/ODIHR³⁵. Odporúčania volebných pozorovateľských misií sa konzistentne nastoľujú v politických dialógoch s partnerskými krajinami a prispievajú k formovaniu pomoci EÚ pri voľbách. V novom akčnom pláne EÚ pre ľudské práva a demokraciu sa ďalej zdôrazňuje potreba konsolidovať najlepšie postupy, aby sa zabezpečilo účinné nadviazanie na volebné pozorovacie misie EÚ.

---

³⁵ Úrad OBSE pre demokratické inštitúcie a ľudské práva.

V roku 2015 EÚ naďalej podporovala volebné procesy na celom svete nasadzovaním volebných pozorovateľských misií a misií expertov na voľby, ako aj poskytovaním technickej a finančnej pomoci volebným orgánom a domácim pozorovateľom. V roku 2015 sa volebné pozorovateľské misie uskutočnili v Nigérii, v Burundi (misia zrušená pre nedostatočné splnenie minimálnych podmienok na dôveryhodné voľby), na Srí Lanke, Haiti (stále prebieha), v Mjanmarsku/Barme, v Guinea Konakry, Tanzánii (dočasné preloženie do Európy z dôvodu patovej politickej situácie v Zanzibare) a v Burkiné Faso. Okrem toho prebehli misie expertov na voľby v Togu, Tanzánii, na Pobreží Slonoviny, v Guatemale, Egypte a v Maroku (miestne voľby). V neposlednom rade boli volebné pozorovacie misie vyslané do Kambodže, Paraguaja a Hondurasu.

EÚ pokračovala v **pilotnom projekte na podporu demokracie** s cieľom zvýšiť súlad svojej práce v oblasti demokracie. Niekoľko delegácií EÚ spolu s členskými štátmi v teréne posilnili spoločnú analýzu demokratických problémov v partnerských krajinách. Identifikovali sa oblasti s potenciálom na angažovanie partnerskej krajiny do špeciálne prispôsobeného a účinného realizovania demokratických reforiem. V roku 2016 bude nasledovať rozvoj akčných plánov v oblasti demokracie.

V pilotnom programe sa uvádza potreba rozšíriť podporu EÚ pre demokratické inštitúcie zameraním sa na interakciu medzi štátnymi inštitúciami a občanmi, na podporu zákonodarných zborov, posilnenie väzby medzi politickými stranami a občanmi, na podporu miestnej demokracie, ako aj pri oslovovaní tradičných aktérov zohrávajúcich úlohu pri posilňovaní demokracie. Táto skutočnosť takisto povzbudila k väčšej súčinnosti medzi demokratickou analýzou, stratégiami v oblasti ľudských práv pre jednotlivé krajiny a plánmi spolupráce s občianskou spoločnosťou.

V akčnom pláne EÚ pre demokraciu a ľudské práva sa EÚ zaväzuje zintenzívniť svoju prácu na podpore pluralitných systémov a politických strán v rámci nich, parlamentov, s cieľom rozšíriť politický priestor a posilniť prepojenie medzi volebnými pozorovateľskými misiami a širším programom podpory demokracie. K tomuto cieľu prispieva systematickejšie nadväzovanie na odporúčania volebných pozorovateľských misií, a to aj prostredníctvom pomoci pri voľbách.

Dôležitú doplnujúcu úlohu zohráva Európska nadácia na podporu demokracie, ktorá v roku 2015 ukončí svoj prvý 3-ročný cyklus činností. Nadácia bola iniciovaná rozhodnutím Rady v roku 2012 a funguje nezávisle od EÚ, ale v súčinnosti s ostatnými nástrojmi EÚ. Európska nadácia na podporu demokracie sa zameriava na transformačné procesy a podporuje aktérov, ku ktorým nie je možné dostať sa inými prostriedkami, pričom sa zameriava na krajiny v európskom susedstve a mimo neho. V decembri 2014 sa správna rada Európskej nadácie na podporu demokracie rozhodla rozšíriť jej činnosti na „susedov susedov“, so stropom 15 % jej rozpočtu. V roku 2015 sa poskytlo niekoľko grantov na činnosti v Rusku a v niektorých krajinách Strednej Ázie. Priama podpora Európskej nadácie na podporu demokracie cieľovým skupinám sa financuje z dodatočných zdrojov pochádzajúcich z dobrovoľných príspevkov členských štátov a ďalších zainteresovaných strán, ako sú napríklad súkromné nadácie atď. Komisia pridelila nadácii v júni 2015 nový príspevok vo výške 12 miliónov EUR na pokrytie jej prevádzkových nákladov na obdobie od roku 2015 do roku 2018.

Trest smrti

Hoci rok 2015 bol poznačený veľmi prudkým nárastom počtu popráv v niektorých krajinách, v ktorých je trest smrti zachovaný, na celosvetovej úrovni predstavujú jasnú väčšinu krajín, ktoré tento trest zrušili. V praxi bol trest smrti úplne zrušený v 101 krajinách. Ďalších 33 krajín trest smrti zrušilo v praxi, teda najmenej v posledných 10 rokoch nikoho nepopravili a majú dlhodobú politiku nevykonávania popráv.

Počas celého roka 2015 EÚ naďalej vystupovala proti **trestu smrti** a využívala všetky diplomatické nástroje, ktoré má k dispozícii, aby prispela k úsiliu dosiahnuť jeho zrušenie na celom svete. V akčnom pláne EÚ pre ľudské práva a demokraciu zostáva trest smrti i mučenie jednými z jej hlavných priorít, pričom sa v ňom vyzýva na ich úplné začlenenie do všetkých podporných činností EÚ týkajúce sa partnerských krajín a organizácií občianskej spoločnosti. Globálna výzva na predkladanie návrhov v rámci nástroja EIDHR obsahovala v roku 2015 osobitnú časť na podporu projektov občianskej spoločnosti na boj proti trestu smrti.

Otázka trestu smrti sa opakovane nastolila v krajinách, v ktorých je tento trest zachovaný, a figurovala v programoch politických dialógov a dialógov venovaných ľudským právam. Prostredníctvom verejných vyhlásení EÚ vyjadrila poľutovanie nad pretrvávajúcim uplatňovaním trestu smrti v rôznych častiach sveta: osobitná pozornosť sa venovala Iránu, Iraku, Saudskej Arábii, Pakistanu, Bielorusku, Egyptu, Japonsku, Indonézii, Singapuru, Číne, Vietnamu, Taiwanu a USA, ale vyhlásenia a demarše, vychádzajúce z minimálnych noriem vymedzených v medzinárodnom práve a z usmernení EÚ týkajúcich sa trestu smrti, sa vydali aj v mnohých iných krajinách. EÚ venuje značnú pozornosť porušovaniu týchto minimálnych noriem, pričom zdôrazňuje neprípustnosť používania trestu smrti v prípade maloletých, osôb s mentálnou retardáciou a za zločiny, ktoré nepatria medzi „najzávažnejšie“, napríklad za drogovú trestnú činnosť.

EÚ naďalej aktívne podporovala kroky Africkej únie smerom k prijatiu dodatkového protokolu k Africkej charte ľudských práv a práv národov o zrušení trestu smrti, ako sa potvrdilo na nedávnom dialógu medzi EÚ a Africkou úniou o ľudských právach, ktorý sa uskutočnil 24. novembra. Podobne, EÚ zaujala regionálny prístup na podporu regionálnych a miestnych strán zainteresovaných v otázke trestu smrti v juhovýchodnej Ázii. Rada tiež uvítala zrušenie trestu smrti na Fidži, v Suriname, Mongolsku a v americkom štáte Nebraska.

Pri príležitosti Európskeho dňa proti trestu smrti a Svetového dňa proti trestu smrti 10. októbra vydali EÚ a Rada Európy spoločné vyhlásenie, v ktorom opätovne potvrdili, že odmietajú trest smrti za akýchkoľvek okolností, ako i svoj záväzok, že sa budú usilovať o jeho zrušenie na celom svete. Zároveň si viaceré delegácie EÚ pripomenuli tento významný deň organizovaním rôznych podujatí, ako sú napr. diskusie, konferencie a iné činnosti spojené so zvyšovaním povedomia verejnosti.

EÚ naďalej vyjadrovala svoj nesúhlas s trestom smrti na všetkých príslušných viacstranných fórach, predovšetkým na pôde OSN, OBSE a Rady Európy, pričom nadviazala na úspech prijatia 69. rezolúcie VZ OSN o moratóriu na používanie trestu smrti³⁶ s bezprecedentným počtom hlasov v prospech moratória. OZEÚ pre ľudské práva Stavros Lambrinidis zviditeľnil činnosť EÚ v boji proti trestu smrti počas svojho vystúpenia v rámci dvojročného panelu venovaného otázke trestu smrti na zasadnutí Rady pre ľudské práva, ktoré sa konalo v marci 2015 a zameralo sa na regionálne úsilie o zrušenie trestu smrti. EÚ sa zúčastnila na ministerskom zasadnutí VZ OSN na vysokej úrovni, ktoré spoločne zorganizovali OHCHR, Taliansko, Francúzsko, Argentína a Fidži a ktoré bolo venované ústupu od trestu smrti (New York 29. septembra 2015).

Mučenie a iné zlé zaobchádzanie

V správach o prípadoch nedobrovoľného zmiznutia migrantov, ich svojvoľného zadržiavania a zlého zaobchádzania s nimi, ako aj v iných príbehoch z celého sveta sa poukázalo na pretrvávajúce používanie mučenia a zlého zaobchádzania a na potrebu riešenia tohto problému aj mimo tradičného väzenského prostredia. V tejto súvislosti EÚ, a najmä jej osobitný zástupca pre ľudské práva Stavros Lambrinidis systematicky otvárali túto otázku počas návštev tretích krajín a dialógov o ľudských právach s nimi, pričom tieto krajiny nabádali, aby ratifikovali a vykonávali Dohovor OSN proti mučeniu a jeho opčný protokol, a aby spojili svoje úsilie o podporu všeobecnej ratifikácie. EÚ naliehavo vyzvala krajiny, aby zabezpečili, že mučenie je nezákonné a riadne trestne stíhané, obeť sú odškodnené a odporúčania medzinárodných monitorovacích mechanizmov sa riadne dodržiavajú. EÚ sa zaoberala aj otázkou nedobrovoľného zmiznutia a tajného zadržiavania. Počas týchto dialógov EÚ ponúkla konkrétne spôsoby vrátane finančnej podpory na pomoc krajinám v ich úsilí o odstránenie mučenia a zlého zaobchádzania, a to v závislosti od ich potrieb.

---

³⁶ Rezolúcia VZ OSN A/RES/69/186:
http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/69/186

V akčnom pláne EÚ pre ľudské práva sa zdôrazňuje potreba riešiť túto otázku komplexným spôsobom; začleňovať záruky do činností EÚ, akými sú boj proti terorizmu a krízové riadenie; zaoberať sa prepojením medzi trestom smrti, nedobrovoľným zmiznutím a svojvoľným zatknutím a zadržiavaním; a podnikat' spoločné akcie s medzinárodnými a regionálnymi organizáciami a s organizáciami občianskej spoločnosti vrátane globálnej iniciatívy plánovanej na obdobie desiatich rokov (iniciatíva na podporu dohovoru proti mučeniu), dosiahnuť, aby sa dohovor OSN proti mučeniu ratifikoval a vykonával na celosvetovej úrovni najneskôr v roku 2024.

Prostredníctvom svojej dvojstrannej podpory EÚ rieši potrebu reformy súdnictva, ktorej cieľom je zavedenie nezávislého súdnictva, prístup k spravodlivosti a zlepšenie podmienok vo väzniciach vo viacerých krajinách. Podpora sa poskytuje na odbornú prípravu policajného a iného personálu zapojeného do trestného systému, v ľudských práva, ako aj v súvislosti so spôsobmi odhaľovania prípadov mučenia a ich nahlasovania.

V rámci EIDHR sa mnohé projekty zameriavajú na predchádzanie mučeniu a inému zlému zaobchádzaniu, ako aj na rehabilitáciu jeho obetí. Prostredníctvom budovania kapacít a výmeny najlepších postupov sa v rámci dvoch projektov financovaných v rámci nástroja EIDHR poskytuje pomoc viac ako 60 národným inštitúciám pre ľudské práva v Afrike a Ázii, aby primerane plnili svoju významnú úlohu v boji proti mučeniu a zlému zaobchádzaniu vo svojich krajinách. V rámci ďalšieho projektu, ktorý pokrýva Áziu, Kaukaz, Blízky východ a Severnú a Južnú Ameriku, EÚ podporuje posilnenie kontroly dodávok a používania technológií na mučenie a nabáda cieľové vlády, aby vypracovali účinné vnútroštátne politiky, postupy a právne predpisy na kontrolu obchodu s technológiami na mučenie, ich využívania a zodpovednosti za ne. Inými príkladmi oblastí, na ktoré EÚ vplyva prostredníctvom financovania, sú zlepšenie podmienok vo väzniciach, zvyšovanie povedomia o osobitných potrebách týkajúcich sa ochrany zraniteľných skupín, podpora alternatívneho zadržiavania mládeže a vypočutie si obetí mučenia, zvyšovanie povedomia verejnosti a branie páchatel'ov na zodpovednosť.

EÚ spolupracuje s Radou Európy na poskytovaní podpory a na budovaní kapacít trestných systémov vo viacerých krajinách, ako napríklad dlhodobý program odbornej prípravy pre zamestnancov väzníc v Gruzínsku.

Okrem finančnej podpory delegácie tiež zorganizovali podujatia na zvyšovanie informovanosti o dôležitosti boja proti mučeniu.

EÚ úspešne spolupracuje s organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré sú aktívne v boji proti mučeniu. V roku 2015 sa zorganizovalo školenie pre zamestnancov inštitúcií EÚ a členských štátov, v rámci ktorého sa organizácie občianskej spoločnosti³⁷ a osobitný fond OSN venovali predchádzaniu mučeniu, monitorovaniu a rehabilitácii obetí a potenciálu na intenzívnejšiu spoluprácu medzi OSN a EÚ. Predstavitelia EÚ sa tiež zapojili do výmeny názorov s Výborom OSN proti mučeniu a s občianskou spoločnosťou, ktorú v novembri v Ženeve iniciovala medzinárodná organizácia FIACAT³⁸. Podujatie bolo výbornou príležitosťou na posilnenie súdržnosti v našom spoločnom úsilí riešiť problematiku mučenia a zlého zaobchádzania.

Vo svojich decembrových záveroch³⁹ Rada zdôraznila prioritu, ktorá sa na boj proti mučeniu a inému zlému zaobchádzaniu kladie, a uvítala osobitnú správu Dvora audítorov s názvom „Podpora EÚ v boji proti mučeniu a za zrušenie trestu smrti“, ktorá bola vo všeobecnosti pozitívna.

Boj proti diskriminácii

Rodová rovnosť tvorí jadro európskych hodnôt a je zakotvená v právnom a politickom rámci EÚ. EÚ vyvinula zvláštne úsilie o to, aby sa rok 2015 stal významným rokom pre rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien. Politická účasť žien a posilnenie ich hospodárskeho postavenia, iniciatívy proti násiliu založenému na rodovej príslušnosti a škodlivé praktiky (mrzačenie ženských pohlavných orgánov/obriezky, manželstiev detí a skoré a nútené manželstvá, zabíjanie žien), opatrenia na ukončenie sexuálneho násillia počas konfliktu, vykonávanie rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1325 (BR OSN č. 1325) o ženách, mieri a bezpečnosti, rokovania o novom rozvojovom programe a začlenenie rodového rozmeru do politík a postupov na predchádzanie násilnému extrémizmu a boj proti nemu patria medzi prioritné oblasti, na ktoré EÚ kladla počas daného obdobia prioritu.

---

³⁷ Amnesty International, Združenie na predchádzanie mučeniu (ďalej len „APT“), Medzinárodná federácia Akcie kresťanov za odstránenie mučenia /Fédération International de l'Action des chrétiens pour l'abolition de la torture (FIACAT), Medzinárodná rada pre rehabilitáciu obetí mučenia (IRCT) a Svetová organizácia proti mučeniu (OMCT).

³⁸ Medzinárodná federácia organizácie ACAT (FIACAT) je medzinárodná mimovládna organizácia na ochranu ľudských práv, ktorej úlohou je bojovať za odstránenie mučenia a trestu smrti.

³⁹ Závery Rady, december 2015, 14640/15: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14640-2015-INIT/sk/pdf>

20. výročie a preskúmanie Pekinského vyhlásenia a akčnej platformy sa zhodovalo s preskúmaním rezolúcie BR OSN č. 1325 o ženách, mieri a bezpečnosti na vysokej úrovni. Tieto udalosti – a to aj v súvislosti s prijatím programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 a s paralelným preskúmaním mierových operácií OSN a jej štruktúr na budovanie mieru – boli pre zástancov rodového programu, v ktorých popredí stojí EÚ, príležitosťou na obnovenie angažovanosti jednotlivých štátov a medzinárodných organizácií a na zlepšenie metód s cieľom lepšieho a rýchlejšieho plnenia cieľa, ktorým je rodová rovnosť; ako aj na pevné začlenenie rodového rozmeru do medzinárodných mierových, bezpečnostných a rozvojových štruktúr.

VP/PK Mogheriniová sa zúčastnila na otvorení 59. zasadnutia Komisie OSN pre postavenie žien (CSW) na vysokej úrovni, na ktorom sa rokovalo o politickom vyhlásení vzhľadom na 20. výročie Pekinského vyhlásenia a akčnej platformy, ktoré sa aj výnimočne prijalo. Osobitný zástupca EÚ pre ľudské práva Stavros Lambrinidis sa tiež zúčastnil na zasadnutí Komisie pre postavenie žien, pričom v mene EÚ vystúpil na jednej z ministerských diskusií za okrúhlym stolom a na niekoľkých sprievodných podujatiach. Na celosvetovom stretnutí vedúcich predstaviteľov o rodovej rovnosti a posilnení postavenia žien, ktoré sa konalo 27. septembra v New Yorku, sa Európska únia, ktorú zastupoval prvý podpredseda Európskej komisie Timmermans, zaviazala podporovať ekonomickú nezávislosť žien a bojovať proti násiliu voči ženám prostredníctvom prevencie, ochrany a trestného stíhania. EÚ sa tiež zaviazala začleniť výrazný rodový rozmer do programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030, a to ako samostatný cieľ a zároveň prostredníctvom iných krátkodobých a dlhodobých cieľov. V rámci otvorenej diskusie Bezpečnostnej rady OSN na vysokej úrovni pri príležitosti 15. výročia rezolúcie BR OSN č. 1325 sa EÚ zaviazala v priebehu najbližších 7 rokov vyčleniť viac ako 100 miliónov EUR na projekty v oblasti rodovej rovnosti a posilnenia postavenia žien a dievčat.

V roku 2015 EÚ prijala nasledujúce politické dokumenty, v ktorých stáli na poprednom mieste rodová rovnosť a posilnenie postavenia žien vo vonkajších vzťahoch: akčný plán pre ľudské práva a demokraciu; akčný plán pre rodovú rovnosť (2016 – 2020), v ktorom sa uvádza komplexný zoznam činností na zlepšenie postavenia žien z hľadiska rovnakých práv a posilnenia postavenia, a Strategický záväzok pre rodovú rovnosť (2016 – 2019), v ktorom sa presadzuje rodová rovnosť a práva žien na celom svete.

V septembri 2015 VP/PK Federica Mogheriniová vymenovala veľvyslankyňu Maru Marinakiová za historicky prvú hlavnú poradkyňu ESVČ pre rodové otázky a pre vykonávanie rezolúcie BR OSN č. 1325 o ženách, mieri a bezpečnosti.

Milióny **detí** na celom svete naďalej trpia všetkými formami násilia vrátane dôsledkov a vojny a zaťaženia, hrôz, diskriminácie a chudoby, ktoré prináša. Práva detí z radov migrantov a utečencov a vnútorne vysídlených detí sa naďalej porušujú. Odopiera sa im právo na vzdelanie a sú vystavení zvýšenému riziku násilia, zmiznutia alebo obchodovania s ľuďmi. V dôsledku krízovej situácie sú azylové systémy a systémy ochrany detí pod osobitným tlakom alebo sa existujúce nedostatky týchto systémov zhoršili.

V rámci Dohovoru OSN o právach dieťaťa prijalo medzinárodné spoločenstvo dôležitý záväzok dodržiavať práva všetkých detí. Dohovor, ktorý ratifikovalo 196 krajín, je historicky najčastejšie ratifikovaným dohovorom o ľudských právach. V roku 2015 EÚ naďalej upozorňovala v rámci dialógov o ľudských právach, podvýborov a neformálnych skupín pre ľudské práva s tretími krajinami na povinnosť štátov, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru, dohovor vykonávať a uvítala ratifikáciu dohovoru zo strany Južného Sudánu a Somálska.

EÚ dôrazne podporuje začlenenie dlhodobého cieľa 8.7 do programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030, ktorý sa zameriava na odstránenie nútenej práce, ukončenie moderného otroctva a obchodovania s ľuďmi a zabezpečenie zákazu a odstránenia najhorších foriem detskej práce vrátane nábora a využívania detských vojakov, odstránenie detskej práce vo všetkých jej formách do roku 2025, ako aj cieľa 16.2, ktorý sa zameriava na ukončenie zneužívania, vykorisťovania detí, obchodovania s nimi a všetkých foriem násilia voči deťom a ich mučenia. EÚ v roku 2015 uskutočnila rozsiahle prípravné konzultácie s MVO zameranými na deti, orgánmi OSN a ďalšími medzinárodnými organizáciami o dôležitosti opatrení na posilnenie systémov ochrany dieťaťa v tretích krajinách v rámci nového akčného plánu EÚ pre ľudské práva a demokraciu.

Záväzok EÚ odstrániť všetky formy násilia voči deťom sa odráža aj v tom, že sa v septembri 2015 začali diplomatické kontakty s celosvetovým zameraním na všetky formy násilia voči deťom a ženám a so zameraním na zastavenie detských, predčasných a nútených sobášov a mrzačenie ženských pohlavných orgánov/obriezky. Všetky delegácie EÚ dostali pokyny prijať opatrenia v prioritných oblastiach podľa vlastného výberu a do decembra 2015 podať príslušnú správu.

EÚ pokračovala v podpore kampane „Deti, nie vojaci“, ktorú v roku 2014 spoločne iniciovali osobitná zástupkyňa OSN pre **deti v ozbrojených konfliktoch** a UNICEF a ktorej cieľom je predchádzať naboru a ukončiť do roku 2016 využívanie detí štátnymi ozbrojenými silami v konfliktoch. Napriek eskalácii konfliktu a zvýšeným bezpečnostným výzvam v niektorých krajinách, na ktoré sa kampaň vzťahuje, bolo jej doterajším výsledkom prepustenie tisícov bývalých detských vojakov, pričom viaceré vlády preukázali jasné záväzky a chvályhodný pokrok. Komisia takisto uverejnila výzvu na predkladanie návrhov v auguste, pričom mnohé z návrhov sa zamerali na podporu projektov pre deti spojené s ozbrojenými skupinami a gangmi a zasiahnuté ozbrojeným násilím.

Popri iných nástrojoch je cieľom programu Celosvetové verejné statky a problémy (GPCG) na rok 2014 – 2020⁴⁰ nástroja rozvojovej spolupráce (DCI)⁴¹ boj proti všetkým formám detskej práce a podpora stratégií a opatrení na riešenie konkrétnych problémov a výziev, ktoré sa týkajú detí. Koncom roka 2015 zadala Európska komisia štúdiu na posúdenie hlavných opatrení EÚ v rámci rôznych nástrojov s cieľom navrhnuť účinné opatrenia pre budúcu činnosť zameranú na boj proti detskej práci a nútenej práci v rámci činnosti EÚ v oblasti medzinárodnej spolupráce a rozvoja.

Počas roku 2015 EÚ naďalej kládla dôraz na spustenie iniciatívy EÚ – UNICEF „Práva dieťaťa: začlenenie práv dieťaťa do rozvojovej spolupráce“. V spolupráci s nemeckou agentúrou pre spoluprácu (GiZ) sa zorganizovalo školenie o právach dieťaťa pre zamestnancov delegácie EÚ, miestne orgány a organizácie občianskej spoločnosti.

---

⁴⁰ Príloha II – program „Celosvetové verejné statky a problémy“ v rámci nástroja rozvojovej spolupráce (DCI); nariadenie (EÚ) č. 233/2014 Európskeho parlamentu a Rady z 11. marca 2014, ktorým sa ustanovuje nástroj financovania rozvojovej spolupráce na obdobie 2014 – 2020.

⁴¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0233&from=SK>
https://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/dci_en.htm_en

EÚ ďalej zvýšila svoju angažovanosť v oblasti vzdelávania v núdzových situáciách. Komisia vyčlenila 11 miliónov EUR na 18 humanitárnych projektov zameraných na podporu detí zasiahnutých konfliktom a zložitú núdzovú situáciu prostredníctvom vzdelávania vrátane finančných prostriedkov vo výške 1 milióna EUR vyčlenených na vzdelávanie detí postihnutých epidémiou eboly. Táto iniciatíva sa od roku 2012 každý rok zintenzívňovala, teda od roku, v ktorom EÚ venovala finančnú odmenu za Nobelovu cenu za mier deťom, ktoré nemôžu vyrastať v mieri. GR ECHO do konca roka 2015 vyčlenilo viac ako 23 miliónov EUR a pomohlo viac ako 1,5 miliónu detí v 26 krajinách.

EÚ spustila štúdiu o ústavnej starostlivosti o deti a o možných alternatívnych riešeniach starostlivosti v Ázii, Afrike, Strednej a Južnej Amerike. Hlavnými cieľmi štúdie je podporiť osobitné odborné znalosti a usmerňovať možné budúce opatrenia týkajúce sa otázky detí na celom svete, ktoré sú pripravené o starostlivosť rodičov a nachádzajú sa v ústavnej starostlivosti.

Pokiaľ ide o multilaterálne opatrenia, EÚ a skupina GRULAC každoročne predkladajú na pôde OSN dve rezolúcie o právach dieťaťa. Podobne ako pri rezolúcii Rady OSN pre ľudské práva s názvom Na ceste k lepšiemu investovaniu do práv dieťaťa, EÚ bola tiež na čele iniciatívy za rezolúciu 3. výboru VZ OSN pre právo na vzdelanie. V uvedenej rezolúcii sa štáty okrem iného vyzývajú, aby podporili právo všetkých detí na kvalitné, inkluzívne a komplexné vzdelanie, a to aj detí so zdravotným postihnutím, zabezpečili rovnaký prístup k vzdelávaniu pre deti pôvodného obyvateľstva poskytovali vzdelávanie deťom v núdzových situáciách a chránili vzdelávanie v prípade ozbrojených konfliktov.

EÚ si v plnej miere uvedomuje vážne výzvy, ktorým čelia **starší ľudia**, a to aj v súvislosti so zamestnaním, s diskrimináciou, so zneužívaním a zanedbávaním a s dôchodkami. EÚ sa v roku 2015 aktívne zúčastnila na zasadnutí otvorenej pracovnej skupiny OSN pre starnutie obyvateľstva na ochranu ľudských práv starších osôb, ktoré sa konalo v júli 2015 v New Yorku, ako aj na rokovaníach v rámci Rady pre ľudské práva venovaných problematike starších ľudí. Uvedené zasadnutia sú významnou príležitosťou na výmenu skúseností, najlepších postupov a politík, ako aj na zváženie podstatných návrhov na vypracovanie medzinárodného právneho nástroja, medzi zástupcami vlád, odborníkmi a aktérmi občianskej spoločnosti.

Pokiaľ ide o **LGBTI osoby**⁴², v roku 2015 sa zaznamenal určitý pokrok v súvislosti s rovnakými právami, pričom v tom roku sa dosiahli významné míľniky. V Spojených štátoch a v Mexiku sa legalizovalo manželstvo osôb rovnakého pohlavia a v krajinách ako Mozambik sa dekriminalizoval vzťah homosexuálov a lesieb. Napriek tomuto pokroku sa v rámci celosvetovej kampane za uplatňovanie všetkých ľudských práv zo strany LGBTI osôb zaznamenalo množstvo neúspechov v iných regiónoch vrátane Afriky a Blízkeho východu. Stále existuje približne 8 krajín, v ktorých sa homosexualita trestá smrťou, a takmer 80 krajín naďalej považuje homosexuálne vzťahy za nezákonné. Násilie voči LGBTI osobám je stále v mnohých oblastiach stále rozšírené, ako aj diskriminácia v oblasti zdravotnej starostlivosti, vzdelávania a v iných sektoroch.

EÚ je v tejto otázke čoraz aktívnejšia. V roku 2015 EÚ nastolila otázku práv LGBTI osôb v dialógoch o ľudských právach s Brazíliou, Gruzínskom, Ukrajinou, Mexikom, Turkménskom, Ukrajinou a s Kirgizskom. Tieto otázky sa nastolili aj v USA a Kanade. Ďalším fórom, v rámci ktorého sa rokovalo o otázkach týkajúcich sa LGBTI, bol politický dialóg podľa článku 8 Dohody z Cotonou s africkými, karibskými a tichomorskými štátmi. V tejto súvislosti sa v roku 2015 LGBTI otázky otvorili s Gambiou, Ugandou a Belize. VP/PK Mogheriniová vydala 17. mája vyhlásenie pri príležitosti Medzinárodného dňa boja proti homofóbii, transfóbii a bifóbii, v ktorom prejavila solidaritu s LGBTI osobami na celom svete v boji za odstránenie diskriminácie na základe sexuálnej orientácie a rodovej identity.

Pokiaľ ide o finančnú spoluprácu, v súčasnosti sa v rámci EIDHR podporuje 10 projektov MVO, ktoré sa týkajú rovnosti LGBTI osôb, v hodnote približne 8 miliónov EUR. Cieľom týchto projektov je zviditeľniť LGBTI organizácie u príslušných orgánov, zlepšiť ich prijatie a dialóg v záujme zmeny zákonov; bojovať proti homofóbii; chrániť LGBTI osoby pred násilím; ponúknuť LGBTI osobám a MVO školenia, informácie a právnu podporu.

---

⁴² Lesby, gejovia, bisexuálne, transrodové a intersexuálne osoby.

V rámci OSN EÚ naďalej podporuje prácu OSN a najmä rezolúciu o ľudských právach, sexuálnej orientácii a rodovej identite⁴³, ktorú prijala Rada pre ľudské práva v septembri 2014. V júni 2015 počas 28. zasadnutia Rady pre ľudské práva podpísalo všetkých 28 členských štátov EÚ spoločné vyhlásenie o násilí a diskriminácii na základe sexuálnej orientácie a rodovej identity.

Na 70. zasadnutí Valného zhromaždenia OSN, ktoré sa 29. septembra konalo v New Yorku, zorganizovala medziregionálna hlavná skupina pre LGBTI, do ktorej patrí EÚ a niektoré jej členské štáty, sprievodné ministerské podujatie s názvom Nikto nezostane bokom: rovnosť a inklúzia v rozvojovom programe na obdobie po roku 2015. Medzi účastníkmi boli aj podpredseda Komisie Frans Timmermans a generálny tajomník OSN Pan Ki-mun. Spolu s ostatnými partnermi EÚ takisto podporila spustenie tichomorskej kampane OSN proti homofóbii a transfóbii v auguste 2015.

Pokiaľ ide o iné regionálne organizácie, bola EÚ v tejto otázke aktívna na pôde OBSE a v roku 2015 bola opäť jedným z organizátorov sprievodného podujatia a zasadnutí o realizácii ľudského rozmeru venovanému neznášanlivosti a diskriminácii voči LGBTI osobám v regióne OBSE. Na zasadnutí Rady Európy, ktoré sa konalo 17. júna 2015, EÚ vydala vyhlásenie počas schôdze výboru ministrov s cieľom upriamiť pozornosť na potrebu zlepšenia ľudských práv LGBTI osôb v Európe a potvrdiť svoju podporu činností Rady Európy zameraných na boj proti všetkým formám diskriminácie.

Náklady vylúčenia LGBTI osôb

Pri príležitosti Medzinárodného dňa ľudských práv 10. decembra sa konalo 8. výročné podujatie hlavnej skupiny pre LGBT, ktoré sa zameralo na náklady vylúčenia a diskriminácie LGBT osôb, ako aj na výhody ich začlenenia pre ekonomiku na základe štúdia Svetovej banky o hospodárskych nákladoch vylúčenia v Indii. EÚ podporila diskusiu s obhajcami ľudských práv LGBTI osôb na celom svete, pričom táto diskusia sa zamerala na nízke povedomie o intersexuálnych osobách, rozvojový program OSN a zužujúci sa priestor pre občiansku spoločnosť.

EÚ tiež podporuje #FREEANDEQUAL.

⁴³ Rezolúcia Rady pre ľudské práva o ľudských právach, sexuálnej orientácii a rodovej identite (prijatá 26. septembra 2014) – **A/HRC/RES/27/32**.

EÚ naďalej zohľadňovala práva **osôb so zdravotným postihnutím** v rámci dialógov o ľudských právach s mnohými partnerskými krajinami a regionálnymi organizáciami.

EÚ je zmluvnou stranou Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCRPD). Na 8. zasadnutí konferencie zmluvných strán, ktoré sa konalo v júni, EÚ predstavila hlavné body, ktoré predstavujú pokrok vo vykonávaní UNCRPD, a vyjadrila podporu začleňovaniu otázok zdravotného postihnutia do cieľov trvalo udržateľného rozvoja. EÚ tiež usporiadala sprievodné podujatie s Európskym fórom zdravotného postihnutia. Výbor pre práva osôb so zdravotným postihnutím v auguste na základe prvej správy EÚ pre OSN o uplatňovaní UNCRPD v EÚ po prvýkrát preskúmal uplatňovanie UNCRPD zo strany EÚ. Pokiaľ ide o vonkajšie vzťahy, výbor sa pochvalne vyjadril v súvislosti s trendom začleňovať osoby so zdravotným postihnutím do financovania vonkajšej činnosti EÚ; so začlenením otázky zdravotného postihnutia medzi prioritné oblasti oznámenia EÚ o cieľoch trvalo udržateľného rozvoja na obdobie po roku 2015; a s prijatými závermi Rady o začlenení osôb so zdravotným postihnutím do zvládania katastrof a s jej odhodlaním dodržiavať sendaiský rámec pre znižovanie rizika katastrof na roky 2015 – 2030. Výbor tiež vydal niekoľko odporúčaní, ako zlepšiť vykonávanie článku 11 (rizikové situácie a núdzové humanitárne situácie) a článku 32 (medzinárodná spolupráca) tohto dohovoru. Komisia v decembri reagovala na odporúčania uvedené v záverečných pripomienkach výboru prijatím Európskeho aktu o prístupnosti – návrhu smernice týkajúcej sa prístupnosti určitých výrobkov a služieb.

Na zasadnutí na vysokej úrovni v rámci stretnutia ASEM⁴⁴ venovanému zdravotným postihnutiam, ktoré sa konalo od 29. do 30. októbra v Pekingu, EÚ podčiarkla význam, ktorý prikladá prístupu založenému na ľudských právach podľa UNCRDP, a zdôraznila, že tento prístup sa má tiež uplatňovať pri prístupe k vznikajúcemu trhu s podpornými technológiami.

EÚ zintenzívňuje svoju finančnú podporu pre sociálne začlenenie a ľudské práva osôb so zdravotným postihnutím vo svojej rozvojovej spolupráci. Podpora sa poskytuje prostredníctvom projektov zameraných na osoby so zdravotným postihnutím, ako aj zlepšením začlenenia problematiky zdravotného postihnutia do rozvojovej spolupráce všeobecne, napríklad zabezpečením prístupnosti.

---

⁴⁴ Stretnutie Ázia – Európa (ASEM) bola vytvorené v roku 1996 a stalo sa kľúčovým fórom pre dialóg a spoluprácu medzi Európou a Áziou.

Práva pôvodného obyvateľstva a osôb patriacich k menšinám

Osoby patriace k menšinám vo všetkých regiónoch sveta naďalej čelia vážnym hrozbám, diskriminácii a rasizmu a často sú vylúčené z plnej účasti na hospodárskom, politickom a sociálnom živote svojich krajín. EÚ je aktívna v multilaterálnych fórach pri presadzovaní práv osôb patriacich k menšinám. Držiteľom medzinárodných mandátov, ako napríklad osobitnému spravodajcovi OSN pre otázky menšín a vysokému komisárovi OSN pre národnostné menšiny, sa predostreli výzvy, s ktorými sa stretávajú skupiny, ako sú Rómovia a krymskí Tatári. EÚ sa v novembri 2015 tiež zúčastnila na výročnom fóre pre otázky menšín v systéme trestného súdnictva, pričom EÚ podporila niekoľko odporúčaní týkajúcich sa okrem iného neustranného a nediskriminačného uplatňovanie práva. Opatrenia na boj proti diskriminácii osôb patriacich k menšinám vrátane osôb postihnutých diskrimináciou na základe kasty a jej odstránenie boli takisto súčasťou spolupráce EÚ s partnerskými krajinami a jej podpory občianskej spoločnosti, najmä prostredníctvom nástroja EIDHR.

Pôvodné obyvateľstvo naďalej čelilo výzvam týkajúcim sa otázok ľudských práv súvisiacich s pôdou, a to aj pokiaľ ide o zaberanie pôdy a zmenu klímy.

EÚ podporuje prostredníctvom nástroja EIDHR projekt s MOP zameraný na zlepšenie prístupu pôvodného obyvateľstva k spravodlivosti a rozvoju prostredníctvom komunitného monitorovacieho mechanizmu. Projekt prispel k zahrnutiu pôvodného obyvateľstva do agendy 2030.

EÚ vyjadrila svoju podporu iniciatíve MOP na podporu prístupu pôvodného obyvateľstva k inkluzívnemu a trvalo udržateľnému rozvoju na 325. zasadnutí správnej rady MOP, ktoré sa konalo v novembri roku 2015.

Ako sa uvádza v akčnom pláne EÚ pre ľudské práva a demokraciu, EÚ začala s vypracúvaním posilnenej politiky týkajúcej sa záležitostí pôvodného obyvateľstva v súlade s Deklaráciou OSN o právach pôvodného obyvateľstva a so záverečným dokumentom svetovej konferencie o pôvodnom obyvateľstve, ktorá sa v roku 2014 konala v New Yorku. V tejto súvislosti EÚ zorganizovala konzultácie s pôvodným obyvateľstvom. V rámci nich predstavitelia pôvodného obyvateľstva privítali prístup EÚ, poskytli cenné informácie a odporúčania a vyzvali na trvalý dialóg s EÚ. Finalizovanie obnovenej politiky EÚ v oblasti záležitostí pôvodného obyvateľstva sa očakáva v roku 2016.

Odstránenie **rasizmu, rasovej diskriminácie, xenofóbie a súvisiacej neznášanlivosti** je aj naďalej jednou z priorít EÚ. EÚ sa aj naďalej angažuje v rámci OSN, ako aj v rámci dialógov s partnerskými krajinami a organizáciami občianskej spoločnosti v záujme zvýšenia informovanosti a výmeny najlepších postupov. EÚ konkrétne prispela k práci medzivládnej pracovnej skupiny pre účinné vykonávanie Durbanského vyhlásenia a akčného programu, výboru ad hoc pre vypracovanie doplnkových noriem, ako aj pracovnej skupiny expertov pre obyvateľstvo afrického pôvodu. EÚ okrem toho využíva každú príležitosť vrátane interaktívnych dialógov s držiteľmi mandátu Rady pre ľudské práva, aby vystúpila proti rasizmu, rasovej diskriminácii, xenofóbii a súvisiacej neznášanlivosti a podporila presadzovanie a ochranu ľudských práv pre všetkých vrátane ľudí afrického pôvodu.

Podnikanie a ľudské práva

V mnohých častiach sveta boli aj v roku 2015 hlásené prípady porušovania občianskych a politických, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv vyplývajúce zo správania sa podnikov. Zahŕňali útoky na pracovné práva a prípady, keď museli vidiecke a pôvodné spoločenstvá čeliť zaberaniu pôdy a nútenému vysídľovaniu, najmä v niektorých krajinách Ázie a Latinskej Ameriky.

EÚ v tomto kontexte podporovala činnosti obhajcov ľudských práv a presadzovala dodržiavanie ľudských práv zo strany podnikov počas pravidelných dialógov o ľudských právach a na stretnutiach ad-hoc s predstaviteľmi viacerých tretích krajín. OZEÚ pre ľudské práva vo svojich rokovaníach so strategickými partnermi vrátane Južnej Afriky, Brazílie a Africkej únie označil ľudské práva za kľúčovú prioritu. V septembri zorganizovala Európska únia a Brazília špecializovaný seminár o podnikaní a ľudských právach, počas ktorého si účastníci z inštitúcií EÚ a členských štátov, brazílskej štátnej správy, OSN a z brazílskych a európskych podnikov vymieňali najlepšie postupy s cieľom posilniť dvojstrannú a viacstrannú spoluprácu v tejto oblasti.

EÚ pokračovala v podpore hlavných zásad OSN týkajúcich sa podnikania a ľudských práv, ktoré boli v roku 2011 jednohlasne schválené na úrovni OSN ako najlepší nástroj politiky na komplexné a čo najefektívnejšie riešenie týchto problémov a dosiahla pokrok v ich vykonávaní. Členské štáty EÚ pokračovali v príprave národných akčných plánov pre podnikanie a ľudské práva a sociálnu zodpovednosť podnikov. Ku koncu roku 2015 sedem členských štátov prijalo národné akčné plány v oblasti podnikania a ľudských práv a ďalších dvadsať dokončilo svoje národné akčné plány týkajúce sa sociálnej zodpovednosti podnikov alebo v nich výrazne pokročilo. V júli 2015 bol prijatý pracovný dokument útvarov Komisie o vykonávaní hlavných zásad OSN týkajúcich sa podnikania a ľudských práv zo strany EÚ, ktorého súčasťou je dôkladná analýza stavu ich vykonávania v rámci EÚ a pri vonkajšej činnosti EÚ od prijatia oznámenia o sociálnej zodpovednosti podnikov v roku 2011⁴⁵. Pri podpore otázky podnikania a ľudských práv Komisia aktívne pracuje na ďalšom uľahčení zavádzania doplňujúcich nástrojov, ako napríklad globálneho plánu OSN, usmernení Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) pre nadnárodné podniky, deklarácie MOP o nadnárodných podnikoch⁴⁶ a Usmernení pre oblasť sociálnej zodpovednosti ISO 26000.

Pokiaľ ide o technickú podporu, Komisia v roku 2015 uskutočnila prípravy v súvislosti s výzvou na predkladanie návrhov v rámci nástroja EIDHR na vykonávanie hlavných zásad OSN v oblasti podnikania a ľudských práv, ktorá sa zverejní v júli 2016. Podobne sa v rámci nástroja partnerstva navrhla technická podpora pre určité krajiny CELAC na účely vypracovania národných akčných plánov. V nadväznosti na seminár EÚ a Africkej únie, ktorý sa v roku 2014 uskutočnil v Addis Abebe, EÚ poskytla technickú podporu na rozvoj rámca AÚ na presadzovanie zodpovedného správania podnikov v Afrike.

Na multilaterálnej úrovni EÚ podporuje konsenzuálny prístup. Zahŕňa to podporu pracovnej skupiny OSN pre podnikanie a ľudské práva zriadenej v roku 2011. EÚ tiež podporuje projekt zodpovednosti a nápravy pod vedením vysokého komisára OSN pre ľudské práva, ktorého cieľom je zlepšiť prístup k vnútroštátnym prostriedkom nápravy pre obeť vážneho porušovania ľudských práv zo strany podnikov.

---

⁴⁵ SWD(2015) 144 final a COM(2011)681.

⁴⁶ Deklarácia MOP o nadnárodných podnikoch je trojstranná deklarácia o zásadách týkajúcich sa nadnárodných podnikov a sociálnej politiky.

V júli sa v rámci Rady pre ľudské práva po prvýkrát zišla medzivládna pracovná skupina pre prípravu právne záväzného medzinárodného nástroja v oblasti podnikania a ľudských práv, ktorej predsedá Ekvádor. Na otváracom zasadnutí EÚ vyzvala na obnovený záväzok k vykonávaniu hlavných zásad OSN a kritizovala skutočnosť, že medzivládna pracovná skupina sa v praxi zameriava len na nadnárodné korporácie, zatiaľ čo mnohé prípady porušovania ľudských práv páchajú podniky na vnútroštátnej úrovni. EÚ vyjadrila poľutovanie nad tým, že jej žiadosť o to, aby sa medzivládna pracovná skupina zameriavala na všetky druhy podnikov, bola zamietnutá. Medzivládna pracovná skupina sa opäť stretne v októbri 2016.

Otázka sociálnej zodpovednosti podnikov a otázka podnikania a ľudských práv sa začlenili do dialógov s rôznymi krajinami a regiónmi. Napríklad na 5. konferencii ministrov práce a zamestnanosti v rámci stretnutia Ázia – Európa (ASEM) sa v decembri 2015 prijalo „vyhlásenie zo Sofie“, ktoré obsahuje podrobnú kapitolu o „podpore dôstojnej práce a bezpečnejších pracovísk v rámci globálnych dodávateľských reťazcov“.

4. Ľudské práva prostredníctvom vonkajších politík EÚ

Obchod

Obchodná politika môže byť v spojení s ostatnými vonkajšími politikami EÚ významným nástrojom na podporu dosahovania pokroku v oblasti dodržiavania ľudských práv v tretích krajinách, najmä v oblasti rozvojovej spolupráce. EÚ je lídrom v integrovaní cieľov trvalo udržateľného rozvoja do obchodnej politiky a v premene obchodu na nástroj na podporu trvalo udržateľného rozvoja na celom svete. Význam potenciálneho prínosu obchodnej politiky pre trvalo udržateľný rozvoj sa v roku 2015 potvrdil na celosvetovej úrovni v agende 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj.

V súlade s oznámením z októbra 2015 s názvom „Obchod pre všetkých, Smerom k zodpovednejšej obchodnej a investičnej politike“⁴⁷, EÚ naďalej pomáha rozvojovým krajinám, a najmä najmenej rozvinutým krajinám a krajinám v najväčšej núdzi začleniť sa do globálneho systému obchodovania a čo najlepšie využiť výhody obchodu. Uskutočňuje sa no najmä prostredníctvom politiky EÚ na pomoc obchodu, jej jednostranných obchodných preferencií a dvojstranných a regionálnych obchodných dohôd. Otázky ľudských práv sú súčasťou jednostranných preferencií (najmä v rámci systému VSP+), politiky EÚ na kontrolu vývozu a dvojstranných dohôd o voľnom obchode .

Pokiaľ ide o jednostranné preferencie, od 1. januára 2014 sa uplatňuje súčasný všeobecný systém preferencií (VSP). V rámci tohto nového systému, ktorým sa podporuje dodržiavanie dvadsiatichsiedmich medzinárodných dohôd (vrátane základných dohôd o ľudských a pracovných právach), boli štrnástim krajinám udelené mimoriadne výhodné obchodné preferencie (VSP+). V roku 2015 bol dialóg medzi EÚ a krajinami, na ktoré sa vzťahuje VSP+, o vykonávaní dohôd intenzívny a EÚ začala zavádzať ďalšie inovačné spôsoby poskytovania podpory vykonávaniu, presadzovaniu a monitorovaniu príslušných zmlúv o ľudských právach a dohôdov MPO. Prvá správa o monitorovaní cykle VSP+ sa uverejnila začiatkom roka 2016.

Globálna výzva na predkladanie návrhov v rámci nástroja EIDHR obsahovala v roku 2015 časť venovanú podpore a posilneniu postavenia aktérov občianskej spoločnosti pri prispievaní k monitorovaniu a účinnému vykonávaniu príslušných 27 dohôdov, ktoré ratifikovali krajiny zvýhodnené podľa VSP+ (5 miliónov EUR). Vybranými projektmi sa prispeje k zabezpečeniu toho, aby organizácie občianskej spoločnosti v krajinách zvýhodnených podľa VSP+ riadne monitorovali porušovanie ľudských práv.

Pokiaľ ide o kontrolu vývozu, prebieha preskúmanie nariadenia (ES) č. 1236/2005 o obchodovaní s určitým tovarom, ktorý možno použiť na vykonanie trestu smrti alebo mučenie⁴⁸, a dosiahol sa značný pokrok v rokovaní o návrhu Komisie na jeho zmenu. V poslednom štvrtroku 2015 Európsky parlament a Rada stanovili svoju pozíciu a začali o tejto záležitosti dialóg s Komisiou s cieľom uzavrieť proces v roku 2016.

---

⁴⁷ COM(2015) 497 final: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/SK/1-2015-497-SK-F1-1.PDF>

⁴⁸ Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) č. 1352/2011 (20. decembra 2011).

Komisia pracovala na aktualizácii nariadenia Rady (ES) č. 428/2009⁴⁹, ktorým sa stanovuje režim Spoločenstva na kontrolu vývozov, prepravy, sprostredkovania a tranzitu položiek s dvojakým použitím, vrátane kontroly sledovacích zariadení s cieľom zmierňovať potenciálne riziká súvisiace s nekontrolovaným vývozom produktov IKT, ktoré by sa mohli použiť na porušovanie ľudských práv. Posúdenie vplyvu *ex-ante* na revíziu sa začalo v roku 2015; predloženie návrhu revidovaného nariadenia sa očakáva na jeseň v roku 2016.

Európska komisia sa zaviazala začleniť ľudské práva do svojich posúdení vplyvu vždy, keď to bude relevantné. Posúdenia vplyvu sa vykonávajú v súvislosti s legislatívnymi a nelegislatívnymi návrhmi, vykonávacími opatreniami a iniciatívami v oblasti obchodnej politiky, ktoré majú významný hospodársky, sociálny a environmentálny vplyv. Vytvoril sa osobitný usmerňujúci nástroj v oblasti základných a ľudských práv⁵⁰.

V prípade obchodných a investičných dohôd sa od roku 2012 do všetkých posúdení vplyvu systematicky zahŕňa analýza možných vplyvov na ľudské práva a zodpovedný útvar Komisie uskutočňuje posúdenie vplyvu na udržateľnosť⁵¹. Posúdenia vplyvu na udržateľnosť sú podrobnejšie posúdenia, ktoré sa v priebehu rokovacieho procesu uskutočňujú v prípade všetkých významných obchodných rokovaní.

S cieľom spresniť posúdenie vplyvu obchodných a investičných iniciatív na ľudské práva sa v prípade nových politických iniciatív od roku 2015 analýzy uskutočňované v rámci posúdenia vplyvu a posúdenia vplyvu na udržateľnosť riadia osobitnými usmerneniami, ktoré Komisia uverejnila v tom istom roku. Je to tak v prípade posúdenia vplyvu na udržateľnosť týkajúceho sa dohody o ochrane investícií medzi EÚ a Mjanmarskom/Barmou, ktoré sa začalo v septembri 2015 a ukončí sa v prvom polroku 2016.

---

⁴⁹ Nariadenie Rady (ES) č. 428/2009 (5. mája 2009).

⁵⁰ Nástroj na lepšiu právnu reguláciu # 24.

⁵¹ Použitá metodika vychádza z usmernenia útvarov Komisie o zohľadňovaní základných práv v posúdeniach vplyvu z roku 2011, SEC(2011) 567 final:

http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/operational-guidance_en.pdf

Na multilaterálnej úrovni EÚ podporuje Zmluvu o obchodovaní so zbraňami (ATT), ktorej cieľom je zvýšenie zodpovednosti a transparentnosti pri obchodovaní so zbraňami, a ktorá nadobudla platnosť na konci roka 2014. V tejto zmluve sa okrem iného vyžaduje, že v rozhodnutiach o vývoze zbraní sa musí posúdiť riziko, že by sa tieto zbrane mohli použiť na závažné porušovanie ľudských práv alebo medzinárodného humanitárneho práva vrátane rodovo motivovaného násillia alebo že by sa nimi mohlo takéto závažné porušovanie uľahčiť. Takéto posúdenie rizika je doplnením zákazu vývozu zbraní v prípade, že by sa tieto zbrane mohli použiť na spáchanie genocídy, zločinov proti ľudskosti, vážnych porušení Ženevského dohovoru, útokov namierených proti civilnému obyvateľstvu alebo iných vojnových zločinov vymedzených v príslušných medzinárodných dohovorochoch.

V tejto súvislosti v roku 2015 EÚ naďalej presadzovala ratifikáciu tejto zmluvy všetkými členskými štátmi OSN. Okrem tohto diplomatického úsillia sa v rámci programu na podporu vykonávania ATT, ktorý EÚ financuje, poskytla technická pomoc niekoľkým prijímajúcim krajinám (doposiaľ 11) pri posilňovaní ich vnútroštátnych systémov v súlade s požiadavkami zmluvy.

Rozvojová spolupráca

EÚ je odhodlaná začleniť ľudské práva do svojej rozvojovej spolupráce. V tejto súvislosti EÚ v nadväznosti na prijatie pracovného dokumentu útvarov Komisie o *prístupe k rozvojovej spolupráci EÚ založenom na právach, v ktorom sú zahrnuté všetky ľudské práva v roku 2014*⁵², a na následné závery Rady⁵³, v ktorých sa uvádza súbor nástrojov poskytujúci konkrétne usmernenia, začala postupne začleňovať takýto prístup založený na ľudských právach do svojich rozvojových programov. Cieľom nie je len „nespôsobiť škody“ prostredníctvom zabraňovania tomu, aby mali rozvojové činnosti neúmyselný negatívny vplyv na konečných príjemcov, ale aj „dosiahnuť maximálny pozitívny účinok“ prostredníctvom konkrétneho a priameho prispievania k uplatňovaniu ľudských práv, ktoré sa považujú tak za prostriedok, ako aj cieľ rozvojovej spolupráce. Komisia začlenila prístup založený na právach do svojich kľúčových dokumentov, napríklad aj do identifikačných formulárov pre spôsoby pomoci, systému monitorovania projektov, súboru kritérií na hodnotenie projektov a plánov pre spoluprácu s občianskou spoločnosťou. Na miestnej úrovni už niektoré delegácie EÚ začlenili prístup založený na právach do svojich procesov programovania.

Projekty, ktoré financuje EÚ, sa čoraz viac vypracúvajú s uplatnením prístupu založeného na právach. Okrem toho sa v roku 2015 vykonala prípravná práca na podpornom programe zameranom na odbornú prípravu delegácií EÚ a iného personálu EÚ o uplatňovaní prístupu založeného na právach, ktorý sa má spustiť začiatkom roka 2016.

Prvé posúdenie uplatňovania súboru nástrojov je už naplánované.

---

⁵² SWD(2014) 152 final, Brusel 30. apríla 2014.

⁵³ Závery Rady o prístupe založenom na právach prijaté v máji 2014:
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/foraff/142682.pdf